

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

BAKALÁRSKA DIPLOMOVÁ PRÁCA

***Imikotoba*: japonské tabuizované slová a ich klasifikácia**

Imikotoba: Japanese taboo words and their classification

Beáta Baďurová

Vedúci diplomovej práce: Mgr. Tereza Nakaya, Ph.D.

Olomouc 2022

Prehlasujem, že som bakalársku diplomovú prácu vypracovala samostatne pod odborným dohľadom vedúcej diplomovej práce a iba s použitím uvedených prameňov a literatúry.

V Olomouci dňa..... Podpis.....

Anotácia

Autor:	Beáta Baďurová
Katedra a fakulta:	Katedra asijských študií, Filozofická fakulta
Názov práce:	<i>Imikotoba</i> : japonské tabuizované slová a ich klasifikácia <i>Imikotoba</i> : Japanese taboo words and their classification
Vedúci práce:	Mgr. Tereza Nakaya, Ph.D.
Rok obhajoby:	2022
Počet strán:	48
Počet znakov (vrátane medzier):	61 988
Počet použitých zdrojov:	24
Kľúčové slová:	<i>imikotoba</i> , <i>kotodama</i> , tabuizované slová, japončina, klasifikácia, motivácia vzniku

Cieľom tejto bakalárskej práce je opísať podstatu tzv. *imikotoba* (tabuizovaných slov) v japonskom jazyku a navrhnúť ich klasifikáciu. Klasifikácia bude založená predovšetkým na motivácii vzniku ich tabuovosti, pričom k téme sa bude pristupovať v analytickej časti z lingvistického hľadiska a v teoretickej časti bude na fenomén tabuizovaných slov nahliadnuté z kultúrneho a filozofického hľadiska. V prvej (teoretickej) časti práce je za použitia rôznych teoretických a odborných zdrojov vysvetlený pojem *imikotoba* a jeho súvislosť s konceptom *kotodama*. V druhej (analytickej) časti práce sú prezentované výsledky analýzy vlastného korpusu konkrétnych tabuizovaných slov, vytvoreného za účelom tejto analýzy, a ich klasifikácia na základe rôznych kritérií. Na základe analýzy boli vymedzené štyri kategórie: fonosémantická motivácia, morfológická motivácia, grafická motivácia a lexikálne-sémantická motivácia.

Týmto ďakujem vedúcej mojej bakalárskej diplomovej práce Mgr. Tereze Nakaya, Ph.D., za cenné rady, pripomienky a emocionálnu podporu, keď som to potrebovala. Predovšetkým som však vd'áčná za jej neutíchajúcu ochotu, trpezlivosť a za čas, ktorý mi venovala.

Obsah

Úvod.....	8
1. Časť teoretická.....	10
1.1 Kultúrno-spoločenské zastrešenie.....	10
1.2 Filozofické zastrešenie.....	15
1.3 Lingvistické zastrešenie.....	18
1.4 Zhrnutie.....	21
2. Časť analytická.....	23
2.1 Metóda a analýza.....	23
2.2 Špecifikácia korpusových dát.....	24
2.3 Klasifikácia excerpovaných slov.....	25
2.3.1 Fonosémantická motivácia.....	26
2.3.2 Morfológická motivácia.....	27
2.3.3 Grafická motivácia.....	29
2.3.4 Lexikálne-sémantická motivácia.....	30
2.4 Zhrnutie.....	39
Záver.....	41
Resumé.....	43
Zoznam prameňov.....	44
Príloha – Korpus analyzovaných výrazov.....	46

Zoznam skratiek

- KSSJ *Krátky slovník slovenského jazyka* [online] 4. dopl. a upr. vyd. Bratislava: Veda, 2003.
- NDZ *Nihon daihjakka zenšo (Nipponika)* [online]. Tokio: Šógakukan.
- NKD *Nihon kokugo daidžiten* [online]. Tokio: Šógakukan.
- ŠKD JOŠIDA, Kenkó, ed. *Šinšaku kanwa džiten*. 9. nové preprac. vyd. Tokio: Meidži šoin, 1991.

Edičná poznámka

V tejto práci som pre zápis japonských slov použila českú transkripciu (podľa Barešová a Dytrtová 2014) a uvádzam ich v kurzíve. Kurzívou sú takisto zapísané aj iné cudzie slová. Kde je to potrebné, preklad či význam nasleduje v zátvorke za výrazom. Výnimkou sú japonské mená, ktoré sú zapísané transkripciou anglickou, pričom najskôr je uvedené priezvisko, až potom meno. Mená neprechyľujem a skloňujem iba priezviská. Japonské názvy kľúčových konceptov nebudem prekladať, avšak budem používať aj ich prekladové ekvivalenty: „tabuizované slová“ pre *imikotoba* a „viera v nadprirodzenú silu slov“ pre *kotodama*. Čo sa týka prekladov z japončiny a angličtiny, pokiaľ nie je uvedené inak, ide o moje vlastné preklady.

Úvod

Tabu je koncept, ktorý sprevádza ľudskú rasu už od samého počiatku. Spoločnosť mala oddávna potrebu rozdeľovať javy na žiadúce a nežiadúce, teda na dobré a zlé, a tým dobrým prikladať väčšiu váhu. Protagonista príbehu je kategoricky kladnou postavou, ktorá bojuje proti postave zápornej. Dobro víťazí nad zlom. Morálne hodnoty sú pozdvihnuté, zatiaľ čo nemorálne správanie je potrestané. Narodenie je sprevádzané veľkými oslavami a smrť je udalosť, nad ktorou sa trúčli. To, čo je nežiadúce, teda zlé, sa často stáva tabu, teda niečo, o čom sa nehovorí.

V japonskej kultúre má tabu dlhú históriu. Nejde však len o určité témy, ktorým sa treba vyhýbať. Tabuizácia je zameraná hlavne na jazyk, čo súvisí s ich vierou, že slová ukrývajú čarovnú moc, ktorá dokáže ovplyvňovať všetko naokolo (*kotodama*). Určité slovo vyslovené v určitý čas a na určitom mieste by mohlo potenciálne zmeniť realitu hovorca, či už k lepšiemu alebo k horšiemu. Slová, ktoré by zmenili realitu k horšiemu, teda ich efekt by bol nežiadúci, sa stali tabuizovanými.

Tabuizované slová sa v Japonsku prvýkrát v literatúre objavili už v 8. storočí a boli to výrazy silne naviazané na vieru a náboženstvo, konkrétne na *šintó* a budhizmus (Yakushi 2008, s. 149). Časom sa však začal ich zoznam rozširovať o ďalšie pojmy, ktoré už boli z každodenného života, netýkali sa len náboženských rituálov. Dnes je možné stretnúť sa s množstvom slov a rôznorodou paletou situácií, kedy nie je vhodné tieto slová vysloviť, ako sú napríklad svadby, pohreby či skúšky v škole. Prečo by však určité slovo malo mať nežiadúci efekt a čím sa líšilo a líši od tých, ktoré takýto efekt nemali? Aká bola motivácia slova, aby sa stalo tabuizovaným?

Cieľom tejto diplomovej práce je odpovedať na vyššie uvedené otázky tým, že najskôr bude v práci opísaná podstata tabuizovaných slov (*imikotoba*), potom bude na základe rôznych kritérií stanovená motivácia vzniku ich tabuovosti, a nakoniec budú slová na jej základe klasifikované.

V prvej (teoretickej) časti tejto práce je fenomén *imikotoba* zasadený do kultúrno-spoločenského kontextu japonskej spoločnosti (1.1), vysvetlené v súvislosti s konceptom *kotodama* (1.2) a následne aj v rámci sémantického trojuholníka (1.3). V druhej (analytickej) časti práce sú prezentované výsledky analýzy vlastného korpusu konkrétnych tabuizovaných slov v modernej japončine, vytvoreného za účelom tejto

analýzy, a ich klasifikácia na štyri odlišné kategórie: fonosémantickú, morfológickú, grafickú a lexikálne-sémantickú motiváciu vzniku ich tabuovosti.

Je dôležité skúmať iné kultúry a učiť sa o nich, hlavne keď ich pohľad na niektoré veci je úplne odlišný od toho, na ktorý je človek naučený. Je zaujímavé a obohacujúce porovnávať viery a zvyky rôznych národov, pretože vtedy si človek uvedomí, aká pestrá a krásna je ľudská nátura, čo vedie nielen k lepšiemu medziľudskému porozumeniu, ale aj k poznaniu samého seba.

1. Časť teoretická

Táto kapitola pojednáva o tabuizovaných slovách *imikotoba* a o viere v nadprirodzenú silu slov *kotodama* z teoretického hľadiska. Ako prvé bude priblížené kultúrno-spoločenské zastrešenie, teda vysvetlenie tabu ako takého, jeho zasadenie do japonskej kultúry a predstavenie samotných tabuizovaných slov (1.1).

V druhej podkapitole (1.2) nasleduje filozofické zastrešenie, ktoré detailne vysvetlí prepojenie tabuizovaných slov s konceptami *kotodama* a *kotoage*. Medzi odborníkov, ktorí sa venujú tejto téme, patria lingvisti Umegaki (1973) a Hara (2001–2002). Zatiaľ čo Umegaki sa venuje skôr problematike *imikotoba* a koncept *kotodama* rozoberá len v krátkosti, Hara sa venuje predovšetkým konceptu viery v nadprirodzenú silu slov a tabuizované slová spomína minimálne.

Posledná podkapitola (1.3) pokrýva lingvistické zastrešenie, teda zasadenie tabuizovaných slov do jazyka pomocou sémantického trojuholníka. Princíp sémantického trojuholníka prvýkrát predstavili Ogden a Richards (1923), pričom jeho upravenú verziu predstavil vo svojom výskume Hara (2001). V tejto podkapitole je takisto spomenutý aj Saussure (1966) a jeho lingvistická teória formy a významu.

1.1 Kultúrno-spoločenské zastrešenie

Poverčivosť, teda „viera v nejestvujúce (nadprirodzené) skutočnosti“ (KSSJ, 2003), je často skloňovaným slovom nielen na Západe, ale aj v Japonsku. Nedá sa však povedať, že by povery boli všade rovnaké. Je to preto, že sú často založené na náboženstve, ktoré je na danom území rozšírené, či na starých príbehoch a legendách, ktoré sú územne jedinečné. No nemalú rolu zohrávajú aj kultúrno-spoločenské špecifiká. Vzhľadom na tieto odlišné faktory sa môže stať, že zatiaľ čo v Európe je napríklad zvyk klopať na drevo po vyslovení „odvážneho“ tvrdenia, ktoré sa týka niečoho, čo sa ešte nestalo, v Japonsku to tak nie je. Jedno tvrdenie je, že zvyk klopania na drevo má počiatky v kresťanstve, kde drevo symbolizuje Kristov kríž. Iný zdroj hovorí, že jeho korene siahajú až ku Keltom, ktorí verili, že v stromoch prebývajú duchovia a bohovia a klopaním si privolávali ich ochranu (Andrews 2016). Nech už to bolo akokoľvek, faktom zostáva, že obe verzie siahajú späť ku kultúram či konceptom, ktoré sa v Japonsku pôvodne nevyskytovali, teda povera tam nemala dôvod vzniknúť.

Japonská poverčivosť je z veľkej časti založená na viere *šintó*¹ či na budhizme, ktoré neboli známe na Západe. Napríklad sa hovorí, že by človek nemal spať hlavou smerom na sever, inak by mohol umrieť v spánku, pretože tak sa ukladajú telá pri budhistických pohreboch (Asakawa 2015, s. 55). V Japonsku sú veľmi populárne aj votívne doštičky *ema*², ktoré sa dajú nájsť v budhistických chrámoch aj *šintó* svätyniach. Na túto doštičku sa napíše prianie a zavesí sa na určené miesto v chráme či svätyni s nádejou, že božstvá prianie vypočujú a splnia. Rovnako sa takýmto spôsobom bohom ďakuje aj za už splnené priania (Holtom 1938, s. 157–158).

Veľa japonských povier je však založených aj na homofónii, teda zvukovej podobnosti slov s rozdielnym významom. Tieto povery už nie sú inšpirované náboženstvom či zvykmi, ale sú založené na jazyku. Napríklad pri *omimai*, teda návšteve v nemocnici, by sa pacientovi nemal nosiť kvet *šikuramen* („cyklámen“), pretože obsahuje zvuky *ši* a *ku*, ktoré znamenajú „smrť“ a „utrpenie“ (Hara 2001, s. 285). S týmito zvukmi sú homofónne aj číslovky 4 a 9, ktorým sa Japonci často vyhýbajú práve z tohto dôvodu. Je možné nájsť výškové budovy, v ktorých sú vynechané odpovedajúce poschodia, prípadne v nemocniciach chýbajú izby s týmito číslami.

S poverami vychádzajúcimi z jazyka úzko súvisí tabuovosť. S konceptom tabu je možné sa stretnúť v mnohých kultúrach a jazykoch. V európskom kontexte sa definuje ako „niečo zakázané a nedotknuteľné; niečo, o čom sa z morálnych, spoločenských alebo iných dôvodov nehovorí“ (KSSJ, 2003). Väčšinou slovo, ktoré takéto niečo označuje, prejde pejoráciou, teda znížením alebo znehodnotením významu, keď je späté s témami ako smrť, choroba, sex, telesné vylučovacie procesy a podobne. Stane sa z neho slovo tabuizované. Slovo, ktoré sa používa namiesto neho, sa nazýva eufemizmus, pretože istým spôsobom opätovne „zastiera“ význam či znenie slova. Príkladom eufemizmu by mohlo byť slovo „plnoštíhly“, ktoré znamená „tučný“. Takéto eufemizmy sa však neskôr môžu sami o sebe stať tabuizovanými slovami, keďže si k nim ľudia môžu vybudovať podobnú nechutť ako k pôvodnému výrazu, ktorý zastupovali. Príkladom by mohla byť aj fráza: „Vonia fialky odspodu,“ ktorá slúži ako náhrada za frázu: „Je mŕtvy.“ Avšak aj tento eufemizmus sa už v povedomí ľudí začal meniť na tabu a neslúži viac ako krajšie

¹ Pôvodné japonské náboženstvo založené na animizme a polyteizme (božstvá *kami*).

² Doslova „obrázok koňa“. Predpokladá sa, že majú pôvod v dávnom zvyku darovať božstvám živého koňa. Živého koňa neskôr nahradili hlinené sošky *haniwa*, ktoré archeológovia našli v okolí svätýň, až sa napokon začali používať drevené doštičky (Ashikaga 1954, s. 31).

pomenovanie skutočnosti. Nahradili ho iné eufemizmy a to: „Vydýchol naposledy,“ či „Odišiel na večný odpočinok.“

V japonskom kontexte sa tabu (忌み) definuje ako „dávanie si pozor na a vyhnutie sa znečisteniu“³ (NDZ). V japončine sú ekvivalentom tabuizovaných slov takzvané *imikotoba* (忌み言葉), kde druhá časť 言葉 znamená „slovo“. Existuje aj ďalšia variácia zápisu 忌詞 či 忌み詞, pričom druhý znak 詞 tiež znamená „slovo“ (ŠKD). V Japonsku je teda význam slova „tabu“ a „tabuizované slovo“ podobný tomu západnému, avšak má oveľa silnejšie napojenie na náboženstvo a duchovnú čistotu.

Ďalším rozdielom je, že kým v Európe majú tieto slová negatívny význam, v Japonsku to nie je úplne jednoznačné. Celý výraz *imikotoba* sa totiž vzhľadom na význam prvého znaku dá preložiť či vysvetliť dvomi rôznymi spôsobmi. Za prvé môže odkazovať na samotné tabuizované slovo, ktoré japonský lingvista Umegaki (1973, s. 23) označuje *imikiraugo* (忌みきょう語), teda slovo, ktoré sa Japoncom prieči vysloviť z dôvodov náboženských či z dôvodu sémantického založeného na homofónii (NKD). Príkladom môže byť slovo *naši* (梨, „hruška“), ktoré sa stalo tabuizovaným kvôli faktu, že znie rovnako ako *naši* písané znakom 無し s významom „bez, žiadny“. Za druhé môže pomenovanie *imikotoba* označovať eufemizmus, ktorý slúži ako náhradné pomenovanie, teda *daijogo* (代用語) (NKD). Pre spomenuté slovo *naši* sa ako takýto náhradný výraz používa slovo *arinomi* (ありの実). V tejto práci bude výraz *imikotoba* odkazovať na tabuizované slovo a pre jeho náhradu bude slúžiť výraz „eufemizmus“ či „náhradné pomenovanie“.

Dvojaký význam pravdepodobne súvisí s počiatkami *imikotoba*, ktoré v Japonsku siahajú približne do 8. storočia, kedy boli spísané takzvané *saigú imikotoba* (齋宮忌み言葉). Takto boli označované tabuizované slová a ich náhrady v palácovom komplexe Saigú (Yakushi 2008, s. 149–150). Prvý znak *sai* sa dá čítať aj ako *imi* (齋み), teda rovnako ako výraz pre tabu (忌み). Pôvodne boli slová *sai* a *imi* synonymami a znamenali „odstraňovanie abnormalít, nedokonalostí a znečistenia“, ale aj „modlenie sa za šťastie“ (Encyclopedia of Shinto).

Saigú imikotoba boli používané pri *šintó* rituáloch namiesto bežných každodenných slov, aby sa zachovala čistota obradu. Týkalo sa to hlavne slov súvisiacich

³ V tomto kontexte sa myslí *šintó* znečistenie, ktoré je rozobrané nižšie.

so smrťou a budhizmom, ale aj prírodou či rybárčením, ktoré boli pre Japoncov veľmi dôležité, vzhľadom na *šintó*. Záznam o nich je možné nájsť aj v zákonníku *Engišiki*⁴ z roku 927, kde je uvedený zoznam tabuizovaných slov a ich náhrad, ktoré používali princezné *saigú*⁵. Ich základné rozdelenie je na „sedem vnútorných“ a „sedem vonkajších“ *imikotoba*, pričom tie prvé sa vzťahujú k slovám súvisiacim s budhizmom a tie druhé k slovám súvisiacim s nečistotou či znečistením (Yakushi 2008, s. 152). Budhistické slová boli nahrádzané len v Ise, zatiaľ čo v ostatných svätyniach sa bežne používali. Budhizmus bol Japonsku predstavený v 6. storočí a približne dve storočia na to sa začali k *šintó* svätyniam pribudovávať budhistické chrámy *džingúdži* (神宮寺). Aj svätyňa v Ise mala pribudovaný takýto chrám, avšak po pár rokoch sa premiestnila so snahou vyhnúť sa spájaniu s budhizmom, a to pod zámienkou, že prítomnosť budhistického chrámu urazila *kami* a privolala na svätyňu kliatbu (Yakushi 2008, s. 153–154).

V dnešnej dobe *imikotoba* označujú rôzne slová, ktorým sa Japonci v určitých situáciách vyhýbajú, aby na seba neprivolali nešťastie. Už nie sú späté len s náboženskými rituálmi, ale aj s inými obradmi, ako sú svadba, pohreb či skúška v škole. Škála slov, ktoré spadajú pod označenie „tabuizované slovo“, sa teda značne rozšírila. Nemusí však vždy ísť o obrad. Niektoré slová by sa nemali vyslovovať pri gratulácii tehotným ženám a iné sú zase spojené s určitým typom zamestnania či aktivity. Jedným z príkladov môže byť, keď niektorí obchodníci a gambleri vedome nepoužívajú slovo *surume* („sušený kalmár“). Je to preto, že jeho prvá časť je zvukovo zhodná so slovesom *suru* (擦る), ktorého jeden z významov je „stratiť peniaze, prehrať“. *Surume* sa teda pre danú skupinu osôb stáva tabuizovaným slovom. Aby sa vyhli vysloveniu takéhoto „nešťastného“ slova, volia radšej slovo *atarime* (当タリめ), ktorého prvá časť *atari* znamená „nečakané šťastie, úspech“ (Hara 2001, s. 287), a má teda kladný význam. Snaha vyhnúť sa *imikotoba* a negatívne mu efektu, ktorý môže mať, pramení z viery v *kotodama*, teda silu slov (bližšie vid' 1.2).

Tabuizované slová sú teda tabu kvôli svojej negatívnej konotácii a je preferované ich nahradiť eufemizmom. Napríklad na svadbe nie je vhodné použiť slovo so zdvojeným slovotvorným základom, pretože to evokuje opakovanie, čiže opakovanie svadby či

⁴ Zákonník éry Engi (901–923), ktorý okrem právnych noriem mimo iné pojednáva aj o *šintó* obradoch.

⁵ Imperiálne princezné, ktoré dohliadali na svätyňu Ise, známu aj ako Veľká svätyňa Ise (伊勢大神宮). Ide o najvýznamnejšiu *šintó* svätyňu v Japonsku, ktorá je zasvätená bohyni Amaterasu.

rozvod. Takže napríklad namiesto výrazu *iroiro* („rôzny“) by dotyčný v deň obradu mal zvoliť vhodnejšiu variantu *takusan*. Vyriešil by sa tým problém zdvojeného tvaru a použitie slova by následne nemalo negatívny dopad na realitu, teda budúcnosť novomanželov. Niektoré výrazy však nemajú žiadnu náhradu, no stále sú formou či významom v danej situácii nevhodné. Na už spomínanej svadbe sú napríklad nežiadúce slová, ktoré by významom mohli metaforicky odkazovať na nešťastný vývoj manželstva, ako *hanareru* („byť oddelený“), *owaru* („skončiť“) či *kurušii* („bolestivý, ťažký“)⁶. V takýchto prípadoch je najistejším riešením, pokiaľ je to možné, výraz úplne vynechať.

To, že *imikotoba* aj v dnešnej dobe zohrávajú dôležitú úlohu v živote Japoncov, je možné vidieť na fakte, že stále sú vydávané príručky k svadobným či iným príhovorom, kde sú často uvedené aj zoznamy tabuizovaných slov a ich prípadných náhrad.⁷ Problematika vyjadrovania a správnej voľby slov súvisiaca s poverčivosťou a tabuovosťou je v japonskej spoločnosti stále aktuálna. Ako bolo už vyššie spomenuté, problémom môžu byť slová so zdvojeným slovotvorným základom, ale aj bežné slovesá ako *hanareru*. Rôzne motivácie vzniku *imokotoba* platných v modernej japončine sú skúmané a opísané v praktickej časti tejto práce (kap. 2).

⁶ Príklady sú čerpané z vytvoreného korpusu, v tomto prípade konkrétne zo stránky *TrefoBiz* (2014).

⁷ Mimo iné sem patria napríklad *Rjóšín, šinzoku no uedingu supiči* (2016) či *Kekkonšiki no supiči de komaranai hon* (Asó 2018).

1.2 Filozofické zastrešenie

Koncept *imikotoba* nemá presne vytýčené hranice a nedá sa vnímať ako izolovaný jav. Naopak úzko súvisí, a miestami sa aj prelína, napríklad s konceptami *kotodama* a *kotoage*, ktoré sú japonskému zmýšľaniu rovnako blízke.

Kotodama (言霊) je viera, že slová majú silu ovplyvniť a tvarovať okolitý svet. A to takým spôsobom, že sa po vyslovení ich význam zhmotní či zrealizuje. Výraz *kotodama* vznikol zložením slov *koto* („slovo“) a *tama* („duša“), čiže v doslovnom preklade znamená „duša slova“.

Podľa Umegakiho (1973, s. 39) Japonci kedysi verili, že pri narodení sa telesná schránka človeka naplní touto *tama*. Tá sa potom stane jeho neoddeliteľnou súčasťou. Je len prirodzené, že japonský národ, ktorý vidí nadprirodzenú silu nielen v ľuďoch, ale aj v prírode či bežných predmetoch všade okolo seba, pripíše podobnú silu aj ďalšej veci, s ktorou sa stretáva na dennej báze – slovám. Z toho vznikla viera, že aj obyčajné slovo môže mať v sebe nejakú tajomnú entitu. *Tama* v slove pracuje ako nejaký druh duchovnej sily, na základe ktorej naberá slovo význam. Keď sa potom povie nahlas, *tama* sa prebudí a obsah vysloveného sa zrealizuje. Hara (2001, s. 280) uvádza, že to je dôvodom, prečo ľudia v modlitbách často spomínali slová evokujúce šťastie a zdravie, a naopak sa snažili vyhýbať tým, ktoré symbolizovali nešťastie či zlo.

Avšak slová mali podľa Japoncov silu nielen zrealizovať myšlienky, ale aj ovládať druhých ľudí. Ako bolo už vyššie spomenuté, verilo sa, že v každom človeku od narodenia sídli *tama*. A tak ako sa dá *tama* prebudiť v slovách ich vyslovením, tak sa dajú ovládať osoby ich pomenovaním. Keďže kedysi bolo verejnou mienkou, že medzi človekom a jeho menom je nezničiteľné puto, prístupom k menu by ten usilujúci sa o nadvládu získal prístup aj k samotnému človeku a jeho vôli. Aby Japonci predišli ohrozeniu života v podobe externého ovládania svojich činov, mali vo zvyku nezdôverovať sa so svojim osobným⁸, teda skutočným, menom nikomu okrem svojich najbližších (Umegaki 1873, s. 40). Vznikol teda trend pseudonymov, ktorý v Japonsku pretrval až do začiatku éry Meidži⁹. S týmto súvisí výraz *imina* (忌み名), zložený z *imi* („tabu“) a *na* („meno“), označujúci toto pravé meno, ktoré bolo často zverejnené až po smrti dotyčného (Hara 2001, s. 281, 287).

⁸ V slovenskej terminológii zodpovedá krstnému menu.

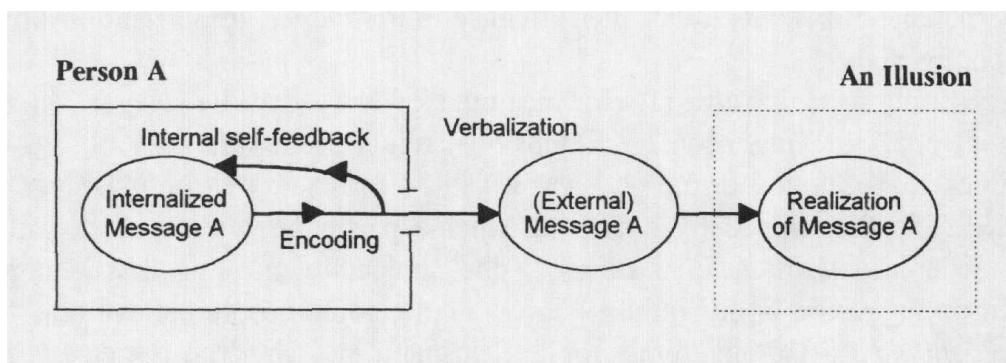
⁹ Obdobie japonských dejín v rokoch 1868–1912.

Kotoage (言挙げ, taktiež 言揚げ) je samotný proces použitia slova za účelom zrealizovania jeho obsahu na základe viery v *kotodama*. Výraz *kotoage* vznikol zložením slov *koto* („slovo“) a *age* („vznesenie“) a znamená teda „vznesenie slova“ (NKD).

Hara (2001, s. 284) uvádza nasledujúce dve definície *kotodama* v súvislosti s *kotoage*. Keďže koncept *kotodama* je často chápaný hlavne v rozmere medziľudskej komunikácie, prvá je zameraná na hovorca, druhá na príjemcu:

1. „Človek [...] verbalizuje, čo si myslí a čo cíti, vedený ilúziou, že jeho verbalizované úmysly sa zrealizujú.“
2. „Komunikačné aktivity človeka riadi ilúzia, že [...] verbalizovaný úmysel bude zrealizovaný.“

Hovorca má teda nejakú ideu či pocity, ktoré chce sprostredkovať príjemcovi, tak ich najskôr sformuluje do internej správy, čiže do niečoho, s čím je stotožnený. Než však túto internú správu zakóduje, v procese vnútornej spätnej väzby sa rozhodne, či je (vzhľadom k situácii) voľba zamýšľaných výrazov vhodná, alebo nie, keďže podľa neho má správa schopnosť zrealizovať svoj obsah. Ak sa hovorca rozhodne, že vhodná je, správu zakóduje, a teda vyprodukuje verbalizovanú externú správu (Hara 2001, s. 285). Pokiaľ sa hovorca rozhodne, že vhodná nie je, správu nezakóduje. Buď teda nepovie nič, alebo na vyjadrenie svojej idey použije iný výraz, ktorý prejde procesom vnútornej spätnej väzby, rovnako ako pôvodne zamýšľaný výraz. Pre druhú možnosť, teda nezakódovať správu, sa môže rozhodnúť, ak by v procese spätnej väzby zistil, že slová, ktoré sa chystá vysloviť, by mohli viesť k nežiadúcemu *kotoage*. Nežiadúce *kotoage* označuje situáciu, kedy sa povie nahlas slovo, ktoré má nežiadúci či negatívny dopad na realitu hovorca či poslucháča. Napríklad v situácii, kedy študenta čaká skúška a on použije v konverzácii slovo *očiru*, ktoré môže viesť k neúspechu na tejto skúške. Tento proces znázornil Hara v nasledujúcej schéme:

Obr. 1: Model viery v kotodama (prevzaté z Hara 2001, s. 284)

V druhom diele svojej práce Hara (2001/2002, s. 410–411) vnútornú spätnú väzbu z Obr. 1 nazýva tiež „kotodama filter“. Okrem už vyššie spomenutých udalostí, ktoré sa odohrávajú v tejto fáze *kotoage*, sa filter dá tiež využiť na použitie nepriameho výrazu ako náhradu za *imikotoba*. Takisto sa často využíva, keď chce hovorca vyjadriť svoj názor či myšlienky, ale nie priamo, aby neranil príjemcu. Hara (2001–2002, s. 412) uvádza príklad, kedy je hosť B na návšteve u hostiteľa A, pričom A dúfa, že B čoskoro odíde. Hostiteľ A preto navrhne hosťovi B, aby si pred odchodom dal trochu *bubuzuke*¹⁰. Takže želanie hostiteľa A, aby hosť B odišiel, sa manifestuje do frázy: „Prosím, dajte si aspoň *bubuzuke*, než odídete,“ ktorú vytvoril pomocou spomínaného filtra založeného na viere v *kotodama*. Hosť B použije svoj vlastný filter na rozšifrovanie tejto nepriamej výzvy k odchodu a sformulovanie vhodnej odpovede, ktorou dá hostiteľovi A najavo, že jeho želanie pochopil.

Je teda možné vidieť, prečo koncepty *imikotoba*, *kotodama* a *kotoage* spolu tak úzko súvisia. Sila ukrytá v slove sa môže uvoľniť len pri procese jeho vyslovenia. Na základe charakteru slova sa potom táto sila môže prejaviť buď pozitívnym, alebo negatívnym spôsobom. V snahe nepriviesť na seba nežiadúce efekty sa ľudia začali vyhýbať vyslovovaniu slov s negatívnym významom, čo následne viedlo k ich označeniu za slová tabuizované.

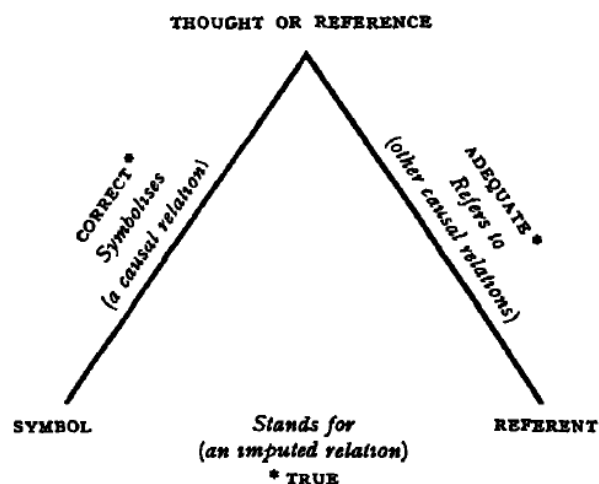
¹⁰ Čazuke, v oblasti Kjóta známe ako *bubuzuke*, je jednoduchý japonský pokrm, ktorý pozostáva z varenej ryže poliatej zeleným čajom, *daši* alebo horúcou vodou. Navrch sa často pridávajú ďalšie ingrediencie podľa chuti (NDZ).

1.3 Lingvistické zastrešenie

Ako bolo vyššie opísané, vyhýbanie sa tabuizovaným slovám je podmienené vierou v *kotodama*. Dané slovo je problematické, kvôli tomu, čo reprezentuje. Tento vzťah medzi znakom a objektom, alebo, ako to pomenoval Saussure (1966, s. 67), medzi formou (*signifié*) a významom (*signifiant*), je hlavným predmetom štúdia jazykovednej disciplíny zvanej semiotika.

Avšak pri hlbšom zamyslení sa vystane otázka, či sa koncept *kotodama* naozaj dá vysvetliť len prostredníctvom znaku a objektu – formy a významu. Predsa len ide o vieru v to, že sa význam slova zrealizuje, to znamená premietne do skutočného sveta. Avšak forma a význam sú oba abstraktné pojmy a v tomto prípade treba vziať do úvahy aj samotného referenta, teda objekt vo svete hovorca, nielen predstavu daného objektu. V tejto rovine by bolo teda lepšie nesnažiť sa *kotodama* lingvisticky vysvetliť pomocou teórie Saussurea, ale cez sémantický (semiotický) trojuholník Ogdena a Richardsa (1923, s. 11).

Každý vrchol tohto trojuholníka predstavuje jeden z troch faktorov, ktoré sú prítomné pri každom vyjadrení hovorca: myšlienka, symbol a referent (Ogden a Richards 1923, s.10). Táto skutočnosť je zobrazená v nasledujúcom Obr. 2:

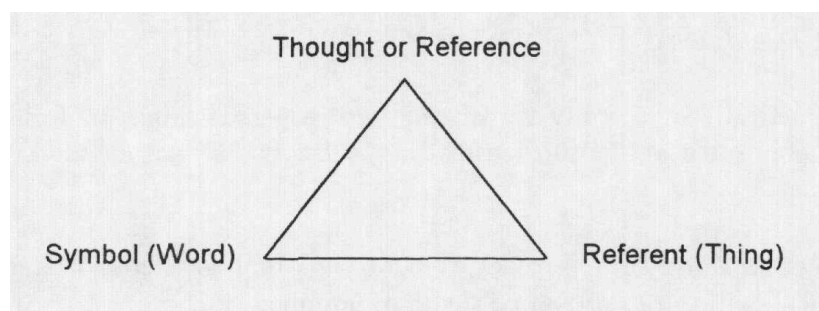
Obr. 2: Sémantický trojuholník (prevzaté z Ogden a Richards 1923, s. 10)

Myšlienka (navrchu) predstavuje ľudskú myseľ a odkazuje na to, čo sa v nej odohráva počas procesu referencie, teda odkazovania na referenta. Tento aspekt zahŕňa nielen vedomú referenciu, ale aj tú nevedomú, rovnako ako aj neracionálnu a

emocionálnu stránku ľudského vedomia. Ide o nekonkrétnu predstavu či koncept, ktorý sa spája s daným referentom. Symbol (vľavo) predstavuje formu slova, ktorou môže byť reťazec zvukov či znaky na papieri. Jedná sa teda o samotný jazyk použitý. Referent (vpravo) je určitá situácia, vec, človek či miesto, ktoré výraz reprezentuje v určitom momente použitia a mení sa zakaždým, keď je daný výraz použitý na iný objekt alebo situáciu vo svete.

Medzi jednotlivými vrcholmi trojuholníka existujú taktiež vzájomné vzťahy. Myšlienka a symbol majú kauzálny vzťah (znázornený plnou čiarou). Je to kvôli tomu, že ľudská myseľ je tvorcom jazyka a výrazov, ktoré používame na referenciu. Zároveň, keď človek počuje určitý výraz, automaticky je vedený k tomu spraviť vlastnú referenciu (Ogden a Richards 1923, s. 10–11). Rovnaký vzťah je aj medzi myšlienkou a referentom. Slová sa používajú s úmyslom mať referenta, a zároveň, keď človek uvidí referenta, ihneď sa mu jeho obraz premietne aj v myslí. Naopak, medzi symbolom a referentom je vzťah nekauzálny, keďže slová nemajú priamy vzťah s vecami, ktoré reprezentujú, a ich párovanie je v drvivej väčšine prípadov čisto arbitrárne.

V tomto bode podľa Haru (2001, s. 282) sémantický trojuholník prestáva zodpovedať viere v *kotodama*. Je to tým, že podľa *kotodama* forma slova úzko súvisí so samotným referentom. Túto skutočnosť znázornil v upravenej schéme trojuholníka v Obr. 3 uvedenom nižšie. Argumentoval tým, že čo sa týka konceptu *kotodama*, medzi symbolom a referentom sú často stierané hranice, takže tam, kde by mal byť nekauzálny vzťah, je v skutočnosti vzťah kauzálny, a všetky strany trojuholníka sú teda nakreslené plnou čiarou:

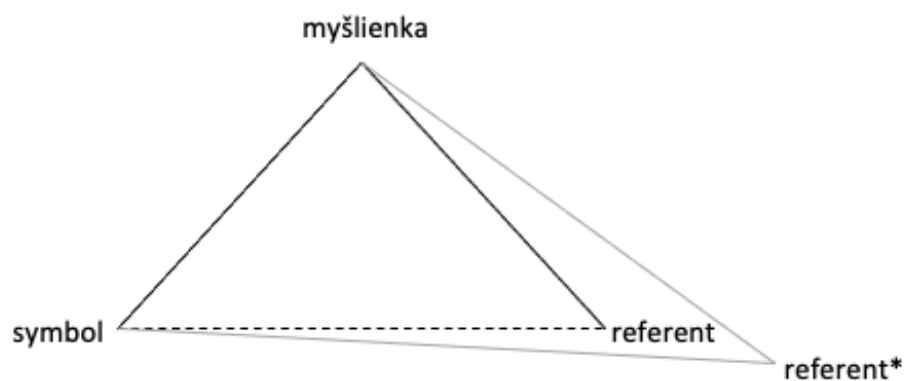

Obr. 3: Sémantický trojuholník založený na viere v *kotodama* (prevzaté z Hara 2001, s. 283)

V tejto podkapitole bolo ukázané, že na koncept *imikotoba* sa dá pozrieť aj z lingvistického hľadiska, nielen toho kultúrno-spoločenského či filozofického. Presnejšie išlo o náhľad na koncept *kotodama* cez teóriu znakov, ale keďže spolu tieto

dva koncepty veľmi úzko súvisia, objasnilo sa tým aj používanie, či skôr nepoužívanie, tabuizovaných slov. Napríklad už spomínaný symbol *očiru* vedie k referencii „spadnúť“. Referentom tejto myšlienky v japonskom kontexte je potom situácia spadnutia či padania, ale tiež prepadnutia na skúške. V kontexte študenta pred skúškou si hovorca môže na základe viery v *kotodama* podľa Haru (2001) spojiť symbol a referenta kauzálnym vzťahom a následne je potom presvedčený, že vyslovenie tohto slova môže spôsobiť jeho neúspech pri skúške. Sloveso *očiru* sa preto v tomto kontexte označuje ako *imikotoba*.

Avšak je zaujímavé, že v kontexte inom ako študenta pred skúškou by slovo *očiru* vôbec nemuselo figurovať ako tabuizované slovo. Dá sa teda hovoriť o akejsi pridanej konotácii slova, ktorá sa v mysli hovorcu aktivuje len v určitom kontexte. Upravený sémantický trojuholník, ktorý by toto reprezentoval, by potom mohol vyzeráť nasledovne:

Obr. 4: Kontextová nadstavba sémantického trojuholníka

Šedé čiary znázorňujú zmenu referenta danej myšlienky a symbolu v závislosti na zmene kontextu, napríklad z matkinho upozornenia, nech dieťa ide opatrne na bicykli, aby nespadlo, na rozhovor dvoch študentov pred skúškou. Myšlienka a symbol zostávajú v podstate nezmenené, pretože v oboch prípadoch je myšlienkou „padanie“, prípadne s ním spojený negatívny pocit, a symbolom je *očiru*. Pozadie, a teda aj referenti, sú však odlišní, keďže ten pôvodný predstavuje situáciu spadnutia z bicykla, zatiaľ čo referent* situáciu neuspätia pri skúške. Medzi symbolom a referentom je nekauzálny vzťah, tak ako v sémantickom trojuholníku podľa Ogdena a Richardsa (1923, s. 11), a medzi symbolom a referentom* je vzťah kauzálny, tak ako v upravenom sémantickom trojuholníku podľa Haru (2001, s. 283).

1.4 Zhrnutie

Veľká časť japonských povier je založených na *šintó* a budhizme, avšak objavujú sa aj také, ktoré súvisia napríklad s fonetickými vlastnosťami slov, ako napríklad číslovky, ktoré sú homofónne so slovami s významom „smrť“ či „utrpenie“.

S poverami týkajúcimi sa jazyka úzko súvisí tabuovosť. Pretože slovo, ako napríklad *naši* (梨, „hruška“), znie rovnako ako *naši* (無し, „bez, žiadny“), prejde pejorizáciou a stane sa tabuizovaným. Namiesto tabuizovaného slova sa častokrát používa iné, náhradné pomenovanie, teda eufemizmus (v tomto prípade *arinomi*). Výraz *imikotoba* môže označovať ako tabuizované slovo, tak aj náhradné pomenovanie, čo pravdepodobne súvisí s takzvanými *saigú imikotoba*, ktoré boli spísané v 8. storočí a boli používané pri *šintó* rituáloch ako náhrady za slová, ktoré by mohli „pošpiniť“ obrad. Dnes sa *imikotoba* nevzťahujú iba k náboženským rituálom, ale aj ku udalostiam ako sú svadba, pohreb, kolaudácia domu a podobne.

Tabuizované slová súvisia aj s konceptom *kotodama*, teda vierou v nadprirodzenú silu slov *tama*, ktorá sa prebudí pri ich vyslovení. Táto sila má schopnosť zhmotniť či zrealizovať význam slov. Keďže Japonci verili, že skrz túto silu je možné ovládať druhého človeka, rozmohol sa trend pseudonymov, ktorý trval až do konca 60. rokov 19. storočia. Okrem negatívneho efektu, môže mať realizácia významu slova aj efekt pozitívny, preto sa v modlitbách často opakovali slová evokujúce šťastie a zdravie.

Ďalším súvisiacim konceptom je *kotoage*, čo je samotný proces použitia slova za účelom zrealizovania jeho obsahu. Tento proces sa skladá z niekoľkých menších procesov, a to: sformulovanie internej správy, vnútorná spätná väzba (*kotodama* filter), kódovanie správy (verbalizácia), realizácia obsahu správy. Koncepty *kotodama* a *kotoage* pomáhajú objasniť podstatu japonských tabuizovaných slov.

Koncept *kotodama* sa dá z lingvistického hľadiska lepšie vysvetliť v súvislosti so sémantickým trojuholníkom (Ogden and Richards, 1923), nie so vzťahom medzi formou a významom (Saussure, 1966). Sémantický trojuholník zobrazuje vzájomné vzťahy medzi tromi faktormi, ktoré sú prítomné pri každom vyjadrení hovorca: myšlienkou (predstava), symbolom (forma) a referentom (konkrétna vec, ktorú výraz reprezentuje). V pôvodnom trojuholníku je medzi symbolom a referentom vzťah nekauzálny, teda ich párovanie je arbitrárne. V upravenom sémantickom trojuholníku od Haru (2001) je však

tento vzťah kauzálny, kvôli viere v *kotodama*. Podľa nej má totiž forma priamy vzťah s realitou, ktorú môže ovplyvniť.

Na základe uvedených skutočností je možné lepšie pochopiť tabuizáciu slov v japonskom kontexte, a vďaka tomu ich presnejšie klasifikovať a zdôvodniť ich zaradenie, čo bude predmetom nasledujúcej analytickej časti tejto diplomovej práce.

2. Časť analytická

Táto podkapitola predstavuje praktickú či analytickú časť tejto diplomovej práce a sústreďí sa na tabuizované slová a ich kategorizáciu. Ako prvé budú predstavené metodologické nástroje, ktoré boli použité, a spôsob, akým bola analýza prevádzaná. V druhej podkapitole bude predstavený korpus, rovnako ako aj zdroje, z ktorých boli výrazy v korpuse excerpované. Nakoniec nasleduje samotná klasifikácia tabuizovaných slov na základe motivácie vzniku ich tabuovosti. Všetky štyri časti tejto podkapitoly sú doplnené o konkrétne príklady tabuizovaných výrazov.

2.1 Metóda a analýza

Excerpované výrazy boli skúmané z viacerých hľadísk, pričom cieľom skúmania bolo nájsť medzi slovami opakujúce sa vzorce, ktoré by mohli objasniť, prečo sa stali tabuizovanými. Medzi tieto hľadiská patrili fonológia slov, ich morfológia, grafický zápis a význam. Bol skúmaný aj slovný druh a pôvod slov, avšak zistilo sa, že tieto kritériá neumožňujú vhodnú kategorizáciu excerpovaných výrazov.

V zdrojoch boli výrazy väčšinou kategorizované na základe situácie, kedy sú nevhodné (ako svadba, pohreb a iné), nie na základe ich lingvistických vlastností. Jediné kategorizovanie slov zhodné s touto diplomovou prácou, ktoré bolo nájdené, je vyčlenenie slov podľa ich morfológie (konkrétne zdvojenie). Komplexné lingvisticky motivované delenie v dostupných zdrojoch nájdené nebolo, teda klasifikácia predstavená v tejto práci je samostatným dielom autorky.

Limitom analýzy je, že korpus nepojíma všetky možné tabuizované slová, rovnako ako ani všetky situácie, kedy sa výrazy stávajú tabuizovanými, s čím sa však pri podobných analýzach musí počítať. Korpus predstavuje len výber najčastejších tabuizovaných slov a slúži ako materiál na analýzu, nie ako ich úplný zoznam.

Vzhľadom na to, že väčšina dostupných zdrojov ponúka zoznamy tabuizovaných slov, avšak neobjasňuje príčinu vzniku ich tabuovosti, interpretácia výrazov v podkapitole 2.3 je taktiež samostatným dielom autorky, pokiaľ nie je uvedené inak odkázaním na zdroj, ktorý o danom výraze a jeho interpretácii pojednáva.

2.2 Špecifikácia korpusových dát

Korpus tvorí 100 výrazov, ktoré boli extrahované ako z internetových stránok, tak aj z elektronických kníh, pričom tie sú v skrátenej forme uvedené tu a ich plný bibliografický zápis je uvedený v zozname prameňov a literatúry na konci bakalárskej práce:

- Wedding Mart (2020)¹¹
- TrefoBiz (2014), Bizšiki (© 2022), Cuty (2020)¹²
- Tegami no kakikata (© Designphil Inc.)¹³
- De Garis (2013)¹⁴

V nasledujúcich sekciách nebude pri každom príklade uvedený jeho zdroj pre lepšiu prehľadnosť práce, aj vzhľadom k tomu, že jednotlivé príklady sa často opakujú vo viacerých zdrojoch.

V mnohých zdrojoch boli tabuizované výrazy delené podľa situácie použitia, či skôr nepoužitia. Väčšina týchto situácií mala do istej miery ceremoniálny ráz, ako svadba, pohreb, skúška v škole, kolaudácia domu či zahájenie prevádzky obchodu alebo podniku, či návšteva v nemocnici. Najčastejšie opakovanou situáciou, ktorú nevynechal skoro žiaden zdroj, bola práve svadba. Na príležitosť svadby bolo zozbieraných 32 výrazov, čo z nej robí najpočetnejšiu zložku v celom korpuse. Medzi situácie, ktoré neboli ceremoniálneho charakteru, patrí gratulácia tehotnej žene, či žene tesne po pôrode. Tieto situácie budú detailnejšie rozoberané v kapitole 2.3.4.

V korpuse sú slová zoradené abecedne a očíslované, pričom pri každom sú uvedené nasledujúce základné údaje:

- prepis v latinke
- zápis v znakoch
- preklad

¹¹ Stránka určená japonským snúbencom ponúkajúca rôzne informácie o svadobných obradoch.

¹² Informačné stránky, ktoré sa nezameriavajú na jednu konkrétnu tému, ale ponúkajú články s rôznorodým obsahom, primárne pre Japoncov.

¹³ Stránka venujúca sa správne písaniu listov pre rôzne príležitosti.

¹⁴ Kniha, v ktorej autor približuje japonskú kultúru a zvyky a venuje tam priestor aj tabuizovaným slovám (s. 26–30).

- situácia, kedy sa stáva tabuizovaným
- kategória podľa motivácie vzniku tabuovosti (zaradenie do jednej zo štyroch skupín v podkapitole 2.3)

Korpus 100 excerpovaných a analyzovaných tabuizovaných slov je uvedený v prílohe č. 1, kde sú pri jednotlivých slovách súhrnne prezentované vyššie uvedené údaje.

2.3 Klasifikácia excerpovaných slov

V rámci vytvoreného korpusu boli na základe motivácie vzniku tabuovosti slov rozlíšené štyri základné kategórie: fonosémantická motivácia, morfológická motivácia, grafická motivácia a lexikálne-sémantická motivácia. Posledná uvedená kategória je najpočetnejšia (73 výrazov), no každá kategória obsahuje minimálne 4 výrazy, ktoré opodstatňujú jej vymedzenie.

Korpus tvoria jednotlivé slová, avšak pri prechádzaní zdrojov sa objavilo aj zopár frazeologických spojení, ako napríklad *atama ga kireru* („chytrý, bystrý“), ktoré v korpuse zahrnuté nie sú. V prípade jednotlivých slov sa na základe informácií z dostupných zdrojov zdá, že slovný druh nemá vplyv na premenu slov na tabuizované. Dajú sa medzi nimi nájsť slovesá (1c), adjektíva (1b), nominálne adjektíva (1a), substantíva (1e) či adverbia (1d):

(1)

a. <i>iroiro</i>	色々	„rôzny“
b. <i>kurušii</i>	苦しい	„bolestivý, ťažký“
c. <i>suteru</i>	捨てる	„odhodiť, opustiť“
d. <i>tabitabi</i>	度々	„často, opakovane“
e. <i>čúši</i>	中止	„suspénzia, zastavenie“

Z hľadiska pôvodu sú v korpuse najzastúpanejšie slová japonské (*wago*) v počte 88 výrazov (2a), no vyskytovali sa aj slová sinojaponské (*kango*) v počte 12 výrazov (2b). Pri tvorbe korpusu sa nevyskytol prípad, kedy by ako tabuizované slovo figuroval prevzatý výraz (*gairaigo*).

(2)

a.	<i>usui</i>	薄い	„tenký, riedky, bledý“
b.	<i>čútohanpa</i>	中途半端	„odfláknutie, polovičatosť, neúplnosť“

2.3.1 Fonosémantická motivácia

Fonosémantická motivácia pre vznik tabuizovaného slova znamená, že daný výraz sa stáva v určitej situácii nevhodným kvôli jeho fonetickým a sémantickým charakteristikám. Jednoducho povedané, výraz sa stane problematickým, lebo je zvukovo zhodný s iným výrazom, ktorý je v danej situácii významovo nežiadúci.

Čo sa týka slovného druhu, excerpované výrazy v tejto kategórii sú prevažne číslovky, no objavujú sa tu aj substantíva. Najviac sú zastúpené slová sinojaponského pôvodu, keďže číslovky sa označujú práve slovami tohto pôvodu. Avšak v kategórii sa vyskytujúce substantíva boli na základe dostupných zdrojov všetky pôvodu japonského.

Ako už bolo spomenuté, najpočetnejšie sú v tejto kategórii zastúpené číslovky. Či už ide o jednociferné či viacciferné, všetky sú homofonické s nejakým slovom alebo slovami, ktoré sa považujú za „nešťastné“. Jedno z čítaní číslovky 4 (3c) je *ši*, ktoré je homofónne so slovom *ši* (死) s významom „smrť“. Rovnako to je aj v prípade čísla 42 (3d), kde *šini* tiež znamená „smrť“. Číslovky 9 a 19 (3a, 3e) sú homofónne s výrazom *ku* (苦), ktorý znamená „utrpenie“. Posledné uvedené číslo 33 (3b) znie rovnako ako *sanzan* (散散). Tento výraz má význam „roztrúsený, rozptýlený“.

(3)

a.	<i>ku</i>	„9“
b.	<i>sanzan</i>	„33“
c.	<i>ši</i>	„4“
d.	<i>šini</i>	„42“
e.	<i>džuku</i>	„19“

Na základe uvedeného je možné vidieť, prečo sa tieto čísla stali tabuizovanými. Ich použitie by mohlo priviesť nešťastie napríklad v nemocniciach, kde sa častokrát izby z týmto číslovaním neobjavujú. Avšak úzko spätý je s týmito číslami aj vek. V Japonsku existujú takzvané *jakudoši* 厄年 („nešťastné roky“), ktoré označujú konkrétne roky

ľudského života. Väčšinou sa nešťastné roky pre ženu odlišujú od tých pre muža. Napríklad, zatiaľ čo najnebezpečnejší vek pre ženu je 33, pre muža to je 42 (Norbeck 1955, s. 111), pričom tieto čísla sa stali aj tabuizovanými (3b, 3d). Tieto roky by mali pre dotyčného byť nešťastné a plné strastí, preto je žiadúce, aby si vtedy ľudia dávali obzvlášť pozor a nenechávali na to obdobie žiadne veľké udalosti či životné rozhodnutia.

Do fonosémantickej kategórie takisto spadajú aj substantíva, pričom dve z nich (4b, 4c) boli detailne rozobrané už v teoretickej časti tejto práce (viď kapitolu 1.1). Substantívum *saru* (4a) sa stalo tabuizovaným, pretože je homofónne so slovesom „odísť“ (去る). Toto sloveso sa často používa ako eufemizmus pre smrť, preto má negatívny nádych. Aby sa Japonci vyhli vysloveniu takéhoto výrazu v situáciách, kedy by mohol byť predzvesťou smrti, nazývajú opicu *etekó* (猿公) (Encyclopedia of Shinto).

(4)

a.	<i>saru</i>	猿	„opica“
b.	<i>surume</i>	鰯	„sušený kalmár“
c.	<i>naši</i>	梨	„hruška“

Aj keď tabuizované slová vo všetkých štyroch vymedzených kategóriách sú nevhodné na vyslovenie v určitej situácii, táto kategória má ešte bližší vzťah so zvukom. Nie je v ich prípade problém len to, že slovo zaznie, problematické je aj to ako znie samo o sebe, keďže jeho zvuková podoba evokuje nežiadúce javy alebo stavy, ktoré sa označujú rovnako znejúcimi výrazmi.

2.3.2 Morfológická motivácia

V analyzovanom korpuse sa z morfológického hľadiska objavuje len tabuovosť založená na reduplikácii.¹⁵ V korpuse excerpovaných výrazov bola motivácia vzniku tabuovosti založenej na morfológii identifikovaná pri 15 výrazoch. V tejto kategórii sú zastúpené len slová japonského pôvodu.

To, že tabuovosť je založená na reduplikácii, znamená, že výrazy, ktoré spadajú do tejto kategórie, sú zdvojené slová. Napríklad zo substantíva *kata* (方), ktoré je

¹⁵ Takéto výrazy sú nazývané tiež *kasane kotoba* (重ね言葉).

zdvorilým označením človeka či osoby, vznikne po jeho zdvojení slovo *katagata* (方々), ktoré znamená „ľudia, všetci“. Tak ako tu, aj v prípade ostatných substantív v tejto kategórii zdvojenie vyjadruje plurál. Pri adjektívach či adverbiách vyjadruje intenzitu a pri slovesách zase opakovanie či trvanie deja:

(5)

a.	<i>kaesu</i>	→	<i>kaesugaesu</i>	„opakovane“
b.	<i>tabu</i>	→	<i>tabutabu</i>	„prekypujúci, voľný“
c.	<i>cugi</i>	→	<i>cugicugi</i>	„jeden za druhým, postupne“

Morfologická motivácia vzniku tabuizovaných slov je založená čisto na forme, ktorá odkazuje na plurál, intenzitu či opakovanie deja. Význam slov nie je v tomto prípade podstatný. Sú príležitosti, ako napríklad pohreby, ktoré ľudia prirodzene nechcú, aby sa znova opakovali. Smútiaci nechcú znovu prežívať smútok, ktorý im táto udalosť priniesla, preto sa snažia vyhnúť čomukoľvek, čo by to zapríčinilo. A na základe viery v *kotodama* by sa mohlo stať presne to, keby vyslovili zdvojené slovo, teda výraz vzbudzujúci pocit opakovania. V kontexte pohrebu sa preto takéto reduplikované slová stávajú tabuizovanými, aby sa príslušná udalosť neopakovala.

Ďalšou príležitosťou, kedy tieto výrazy figurujú ako *imikotoba*, je aj svadba. Nie je to však preto, že by svadobčania nechceli, aby sa niekto z ich okolia tiež zobral. Ďalšia svadba by sa totiž netýkala hostí, ale samotnej nevesty so ženíchom. Keby sa na ich svadbe vyslovilo slovo, ako napríklad *iroiro* („rôzne, viacero“), jeho zrealizovanie sa by na základe poverčivosti mohlo zapríčiniť rozvod novomanželov a ich následný sobáš s inou osobou. Tak by sa svadba zopakovala.

Nech už by to bolo úmrtie ďalšieho blízkeho alebo rozvod novomanželov, efekt, ktorý by sa po vyslovení vyššie opísaných slov uplatnil, by mal nežiadúci efekt na realitu hovorca a jeho okolia. Ako bolo v kapitole 1.2 uvedené, hovorca má na výber dve možnosti: buď sa úplne vyhnúť danému slovu, alebo ho nahradiť iným, vhodnejším. Niekoľko príkladov problematických slov a ich náhrad sú uvedené nižšie:

(6)

a.	<i>iroiro</i>	„rôzne, viacero“	→	<i>takusan</i>	„veľa, dost“
b.	<i>tabitabi</i>	„často, zas a zas“	→	<i>joku</i>	„často“
c.	<i>masumasu</i>	„viac a viac“	→	<i>totemo</i>	„veľmi“

Výrazy spadajúce do tejto kategórie sú ľahšie rozlíšiteľné než výrazy z ostatných kategórií. Ide o obyčajné zdvojenie slova. Pre viac príkladov slov tabuizovaných na základe ich morfológie viď prílohu.

2.3.3 Grafická motivácia

Rovnako ako v morfolologickej, aj v tejto kategórii slov nie je problematické to, čo znamenajú, ale akú majú štruktúru. Rozdielom však je, že kým predmetom morfolologickej motivácie bolo reduplikované slovo, predmetom grafickej motivácie je grafická podoba výrazu, konkrétne znak, ktorým sa zapisuje, a jeho komponenty.

Zo všetkých excerpovaných výrazov spadajú do tejto kategórie 4 výrazy, čo z tejto kategórie robí počtom najmenšiu skupinu. Dá sa preto predpokladať, že ide iba o ojedinelé prípady a nie o často sa vyskytujúci jav medzi tabuizovanými slovami.

V tejto kategórii sú rovnako ako slová japonského pôvodu (2 výrazy) zastúpené aj slová sinojaponského pôvodu (2 výrazy).

(7)

a. <i>isogašii</i>	忙しい	„zaneprázdnený“
b. <i>tabó</i>	多忙	„mať veľa práce, zaneprázdnený“
c. <i>senšúroku</i>	千秋楽	„záverečný program, derniéra“
d. <i>wasureru</i>	忘れる	„zabudnúť“

Adjektíva *isogašii* (7a) a *tabó* (7b) je v istých situáciách nevhodné použiť, pretože oba obsahujú znak 忙, ktorého komponentom je aj 亡. Tento komponent nesie význam „zomrieť, byť zničený“ (NKD). Kvôli tomuto negatívnemu významu je potrebné sa jeho použitiu vyhnúť pri príležitosti svadby, kde by sa mohol vyskytnúť napríklad na pozvánkach. Keďže nie je možné sa hosťom ospravedlniť za obťažovanie ich pozvánkou, keď sú určite zaneprázdnení, formulkami ako *oisogašii tokoro* (お忙しいところ) alebo *gotabó no naka* (ご多忙の中) obsahujúce problematický znak, zvolí sa iný zápis. Aby hosťovi do očí neudrel tabuizovaný výraz, respektíve znak, prvé adjektívum (5a) sa zapíše jednoduchším znakovým systémom *hiraganou* ako おいそがしい a v druhom adjektíve

(5b) sa nevhodný znak nahradí iným, zatiaľ čo význam zostane rovnaký. Z *gotabó* (ご多忙) sa teda stane *gotajó* (ご多用) napríklad vo formulke *gotajó no tokoro* (ご多用のところ) (Wedding Mart, 2020).

Posledné substantívum *senšúroku* (千秋楽) (7c) označuje posledný deň nejakej udalosti či turnaja, ako napríklad divadelného predstavenia či zápasu *sumó* (NKD). V tejto zloženine je v nevhodným znak 秋, ktorý obsahuje komponent 火 („oheň“) a to napríklad na vývesných tabuliach v divadlách či na *sumó* zápasoch. Podľa Radžitopi (2021) je tento znak problematický, pretože sa výraz začal používať v období, kedy hlavným mestom Japonska bolo Edo. Mesto však stíhali časté požiare, a aby na seba neprivolali ďalšie, ľudia sa začali v istých situáciách vyhýbať zápisu znakov obsahujúcim komponent označujúci oheň. Znak 秋 nahradili znakom 亀, ktorý sa tiež číta *šú*, avšak namiesto znaku ohňa, obsahuje znak 龜 („korytnačka“). Pravdepodobne zvolili tento znak kvôli tomu, že korytnačky sú dlhovoké zvieratá.

V prípade slova *wasureru* (忘れる) (7d) je v určitých situáciách tabuizovaná jeho grafická podoba kvôli znaku 忘 a jeho komponentu 亡. Problematické by bolo jeho zapísanie do svadobného albumu, napríklad vo formulácii *wasurerarenai omoide* (忘れられない思い出), kedy novomanželia chcú spomínať na nejaké nezabudnuteľné zážitky. Táto fráza by sa dala nahradiť frázou *omoide ni nokoru epizódo* (思い出に残るエピソード), ktorá je významovo rovnaká, avšak neobsahuje nevhodný znak (Wedding Mart, 2020).

Počas vytvárania korpusu boli z tejto kategórie zhromaždené len 4 výrazy, avšak vzhľadom na to, že jeden komponent ako napríklad vyššie spomenutý „oheň“ (火) sa nachádza vo viacerých znakoch, počet výrazov v tejto kategórii má potenciál byť o niečo väčší.

2.3.4 Lexikálne-sémantická motivácia

Posledná a najpočetnejšia identifikovaná motivácia vzniku tabuizovaných slov v rámci vytvoreného korpusu je motivácia lexikálne-sémantická. To znamená, že výrazy sa stávajú tabuizovanými kvôli ich významu.

Z veľkej časti tvoria slová tejto kategórie slovesá. Drvivá väčšina výrazov v tejto kategórii sú slová japonského pôvodu, no objavujú sa tu aj slová sinojaponského pôvodu.

Výrazy spadajúce do tejto kategórie majú oveľa tuhšie väzby so situáciou použitia než v kategóriách predošlých. Ide o konkrétne slová, ktoré nie sú vhodné v konkrétnej situácii. Pri zostavovaní korpusu bolo objavených 8 takýchto situácií: svadba, pohreb, skúška v škole, kolaudácia domu, slávnostné otvorenie obchodu, gratulácia tehotnej žene, prípadne žene tesne po pôrode a návšteva chorého človeka v nemocnici či tesne po jeho prepustení z nemocnice.

V deň svadobného obradu sú tabuizovanými napríklad slová s významom „oddeliť“ či „ukončiť“. Nepriamo by totiž mohli odkazovať na rozdelenie novomanželov, teda ich rozvod či odcudzenie sa vo vzťahu. Niekoľko príkladov takýchto slov je uvedených nižšie:

(8)

a.	<i>owaru</i>	終わる	„skončiť“
b.	<i>kiru</i>	切る	„rezať“
c.	<i>sakeru</i>	避ける	„oddeliť, odtrhnúť“
d.	<i>saru</i>	去る	„odísť“
e.	<i>wakareru</i>	分かれる	„rozdeliť“

V kategórii sú zastúpené aj slovesá pohybu. Napríklad slová s významom „vrátiť sa“ môžu označovať návrat k predmanželskému stavu, k životu osamote, či vzatie naspäť manželských sľubov. Slová s významom „odchod“ potom označujú odchod zo vzťahu a pohyb smerom od partnera.

(9)

a.	<i>kaeru</i>	帰る	„vrátiť sa“
b.	<i>deru</i>	出る	„odísť, vyjsť“
c.	<i>nigeru</i>	逃げる	„utiecť“
d.	<i>modoru</i>	戻る	„vrátiť sa“

Ďalej sa často vyskytujú slová opisujúce chradnutie či chladnutie vzťahu. Slová, ktoré opisujú zlý vývoj manželstva a nešťastie novomanželov v ňom. Niektoré výrazy na podobný proces odkazujú metaforicky (10b), iné doslova (10a):

(10)

a.	<i>akiru</i>	飽きる	„omrzieť sa, mať dost“
b.	<i>aseru</i>	褪せる	„vyblednúť“
c.	<i>usui</i>	薄い	„tenký, slabý“
d.	<i>sameru</i>	冷める	„schladiť sa“
e.	<i>jowaru</i>	弱る	„zoslabnúť“

Vyššie uvedené výrazy odkazujú na akciu, ktorá je neovplyviteľná človekom v danom vzťahu. Ide o udalosti mimo jeho/jej dosahu, ktoré nie sú výsledkom vôle dotyčného. Avšak objavujú sa aj slová, ktoré odkazujú na vedomé akcie jedného z partnerov, ktoré by zapríčinili koniec manželstva. Takýchto výrazov však je len zopár, pravdepodobne kvôli predpokladu, že ľudia vstupujúci do manželského zväzku ho nebudú chcieť vedome sabotovať:

(11)

a.	<i>utondžiru</i>	疎んじる	„vyhýbať sa (komu), zanedbávať“
b.	<i>suteru</i>	捨てる	„zahodiť“
c.	<i>hanasu</i>	放す	„pustiť, nechať“

Výraz *kjonen* (12a) môže byť nevhodný napríklad preto, že odkazuje na minulosť, niečo, čo už pominulo, zatiaľ čo svadba predstavuje začiatok novej etapy života. Sloveso *kurikaesu* (12b) je nevhodné, pretože odkazuje na opakovanie svadby, teda na rozvod novomanželov a následný sobáš s inou osobou. Výraz *sašimi* (12c) má pôvod v slove *kirimi* (切り身), ktoré tiež znamená „plátok mäsa“, avšak obsahuje sloveso *kiru* (切る), ktoré je uvedené vyššie (8b) (Šakaidžin no kjókašo, 2021). Pravdepodobne ide o prípad, kedy sa eufemizmus časom stal tabuizovaným, rovnako ako slovo, ktoré nahrádzal. Ako nový eufemistický výraz sa niekedy používa *ozukuri* (お造り) (Šakaidžin no kjókašo,

2021). Posledné uvedené sloveso *makeru* (12d) s významom „prehrať“, môže odkazovať na metaforickú prehru v manželstve, teda jeho neúspech.

(12)

a.	<i>kjonen</i>	去年	„minulý rok“
b.	<i>kurikaesu</i>	繰り返す	„opakovať“
c.	<i>sašimi</i>	刺し身	„ <i>sašimi</i> , plátok mäsa“
d.	<i>makeru</i>	負ける	„prehrať“

Čo sa týka pohrebu, tabuizovaných výrazov bolo excerpovaných oveľa menej, konkrétne 9, avšak aj medzi nimi sa dajú nájsť spoločné rysy, čo sa týka významu. Napríklad výrazy označujúce opakovanie sa tu nachádzajú vo väčšom zastúpení ako pri svadbe:

(13)

a.	<i>kasanaru</i>	重なる	„zdvojiť sa, navrstviť sa“
b.	<i>saisan</i>	再三	„opakovane, zas a znovu“
c.	<i>futatabi</i>	再び	„znovu, opäť“

Nasledujúce tri výrazy (14a, 14b, 14c) odkazujú na neschopnosť duše zomrelého nájsť pokoj či odísť z tohto sveta. Zatiaľ čo prvý výraz *ukabarenai* (14a) je jednoznačný, zvyšné dva nie sú. Sloveso *cuzuku* (14b) sa dá vyložiť ako neustála prítomnosť vo svete živých či neúplné ukončenie pobytu na Zemi. Keby bolo sloveso *nagabiku* (14c) vyslovené na pohrebe, mohlo by znamenať predĺžený pobyt duše zomrelého vo svete živých či oddiaľovanie odchodu z tohto sveta.

(14)

a.	<i>ukabarenai</i>	浮かばれない	„obracat' sa v hrobe, nemôcť nájsť pokoj“
b.	<i>cuzuku</i>	続く	„pokračovať“
c.	<i>nagabiku</i>	長引く	„naťahovať sa (časovo)“

Významovo zaujímavým výrazom, ktorému sa v deň pohrebu treba vyhýbať, je sloveso *majou* (15a) odkazujúce na blúdenie duše zomrelého a nemožnosť nájsť cestu ďalej. Adverbiium *jójaku* (15b), keby zaznelo na pohrebe, by mohlo naznačovať radosť či úľavu dotyčného, že zosnulý už nie je medzi živými.

(15)

a.	<i>majou</i>	迷う	„stratiť sa, blúdiť“
b.	<i>jójaku</i>	ようやく	„konečne“

Druhou najpočetnejšou skupinou slov, ktoré sú nevhodné kvôli svojmu významu, sú tie, ktoré by sa nemali vysloviť v deň skúšky či testu. Päť výrazov zdieľa význam „spadnúť na zem“ či „pošmyknúť sa“. Pravdepodobne to súvisí s faktom, že pošmyknutie či potknutie sa sú nečakané a nechcené akcie, ktoré sa človeku stanú bez jeho zásluhy. Takisto je to vnímané ako akási chyba, ktorá vedie k negatívnemu výsledku. V prípade skúšky by nechcená chyba znamenala negatívny výsledok v podobe pomýlenia sa a nespravenia skúšky:

(16)

a.	<i>kuzureru</i>	崩れる	„kolabovať, rozpadnúť sa“
b.	<i>korobu</i>	転ぶ	„potknúť sa, prevrátiť sa“
c.	<i>suberu</i>	滑る	„pošmyknúť sa“
d.	<i>taoreru</i>	倒れる	„spadnúť, zrútiť sa“
e.	<i>cumazuku</i>	躓く	„potknúť sa, zakopnúť“

Iné výrazy, ktoré si nie sú významovo podobné, ale všetky môžu mať negatívnu konotáciu, sú uvedené nižšie. Sloveso *ušinau* (17a) môže opisovať stratenie sa vo svojich myšlienkach či v mysli a následnú neschopnosť nájsť si cestu naspäť k svojim schopnostiam a vedomostiam. Alebo môže jednoducho odkazovať na stratenie svojich vedomostí, nemožnosť si spomenúť na informácie, ktoré sa dotýčny na skúšku naučil. Podobný je aj výraz *nagareru* (17d), kde by sa vedomosti odplavili z mysle preč. Sloveso *kowareru* (17b) by znamenalo zlomenie odhodlania, viery v seba samého, že dotyčny skúšku dokáže úspešne zložiť. Substantívum *torikeši* (17c) by mohlo opisovať zrušenie

skúšky samotnej, teda nemožnosť k nej pristúpiť. Takisto by vyslovené pred skúškou mohlo znamenať zrušenie študentovho doterajšieho postupu v štúdiu, teda nezloženie skúšky a následné prerušenie štúdia.

(17)

a.	<i>ušinau</i>	失う	„stratiť“
b.	<i>kowareru</i>	壊れる	„zlomiť sa“
c.	<i>torikeši</i>	取り消し	„zrušenie“
d.	<i>nagareru</i>	流れる	„tiecť, odplaviť“

Pre situáciu skladania skúšky sú medzi excerpovanými výrazmi tabuizované aj nasledujúce sinojaponské výrazy, ktorých vyslovenie by mohlo viesť k jej nezloženiu. Substantívum *čúši* (18a), rovnako ako *torikeši* (17c), by mohlo opisovať zastavenie skúšky alebo samotného štúdia dotyčného. Keby bol v deň skúšky vyslovený výraz *čútohanpa* (18b), mohlo by to viesť k tomu, že by sa študent na skúške dostatočne nesnažil a nespravil ju poriadne. Posledné substantívum *henkó* (18c) by mohlo odkazovať na zmenu stavu študenta z „majúci vedomosti“ na „nemajúci vedomosti“ alebo zo stavu „študent“ na „bývalý študent“.

(18)

a.	<i>čúši</i>	中止	„suspenzia, zastavenie“
b.	<i>čútohanpa</i>	中途半端	„polovičný, nedokončený, odfláknutý“
c.	<i>henkó</i>	変更	„zmena, revízia“

Ďalšou udalosťou, kedy sa dbá na vyhýbanie sa určitým slovám, je príležitosť kolaudácie domu. Ide tiež o istý druh ceremónie, ktorý symbolizuje začiatok novej kapitoly života na danom mieste. Pretože ide o začiatok dlhšieho obdobia, ak by sa v deň kolaudácie vyslovilo nežiadúce slovo, mohlo by to mať následky na celý zvyšok pobytu v danom dome. V tejto skupine slov sa nachádza mnoho takých, ktoré odkazujú na zničenie domu či jeho poškodenie. Nasledujúce tri výrazy (19a, 19b, 19c) súvisia s možnými prírodnými katastrofami, ktoré by sa mohli prihodiť – povodeň, požiar, tajfún:

(19)

a.	<i>tobu</i>	飛ぶ	„letieť“
b.	<i>nagareru</i>	流れる	„tiecť, odplaviť“
c.	<i>moeru</i>	燃える	„horieť“

Ďalšie slová odkazujúce na zničenie domu sú trochu všeobecnejšieho charakteru, väčšinou ide o náhlu fyzickú ujmu, no sloveso *kučiru* (20a) opisuje postupné pustnutie domu:

(20)

a.	<i>kučiru</i>	朽ちる	„hniť, byť zabudnutý časom“
b.	<i>kowareru</i>	壊れる	„rozbiť sa“
c.	<i>cubureru</i>	潰れる	„byť rozdrvený“
d.	<i>jugamu</i>	歪む	„skrivit' sa“

Sloveso *katamuku* („klesať, znižovať sa“) neodkazuje na zničenie domu ako také. Na základe jeho významu by sa však dalo interpretovať ako klesanie hodnoty pozemku alebo znížená funkčnosť a krása obydlia.

Tabuizované slová sú aktuálnou témou aj pri príležitosti slávnostného otvorenia nejakej prevádzky. V prípade, že človek chce niekomu, kto si práve založil obchod, pogratulovať, mal by si dávať pozor na výrazy, ktoré používa. Keďže nejde len o samotnú prevádzku, ale aj o biznis ako taký, nevhodné výrazy sa týkajú konca, respektíve bankrotu obchodu (Cuty, 2020):

(21)

a.	<i>očiru</i>	落ちる	„spadnúť“
b.	<i>kuzureru</i>	崩れる	„kolabovať“
c.	<i>taoreru</i>	倒れる	„spadnúť, zrútiť sa“
d.	<i>todžiru</i>	閉じる	„zavrieť“
e.	<i>ušinau</i>	失う	„stratiť“

Spoločný význam niektorých výrazov je napríklad aj „klesať“. Toto môže odkazovať na klesanie tržieb alebo na znížený počet zákazníkov, teda pokles návštevnosti. Každopádne ide o nežiadúci vývin biznisu, preto by sa ľudia pri gratulácii k otvorení obchodu mali vyhýbať vysloveniu napríklad týchto výrazov:

(22)

a.	<i>otoroeru</i>	衰える	„zoslabnúť, znížiť sa“
b.	<i>sagaru</i>	下がる	„klesať“
c.	<i>sabireru</i>	寂れる	„upadať (strácať prosperitu)“

Ďalšou príležitosťou, kedy sa slová môžu stať tabuizovanými, je gratulácia tehotnej žene alebo žene tesne po pôrode. Tehotenstvo sa asi nedá nazvať ceremóniou, no na celý proces tehotenstva a pôrodu sa dá pozerat' ako na niečo nadprirodzené a čarovné. Predsa len ide o vznik nového života a privedenie novej osoby na svet. Tehotné ženy a novorodenci vzbudzujú prirodzený rešpekt a pocit čistoty, ktorý človek nechce narušiť. Preto majú Japonci slová, ktoré pri gratulácii nepoužívajú, aby neprivolali na dieťa či matku nešťastie. Jedno takéto nešťastie je napríklad potrat, ku ktorému sa vzťahuje najviac výrazov v tejto skupine, mimo iné:

(24)

a.	<i>ušinau</i>	失う	„stratiť“
b.	<i>očiru</i>	落ちる	„spadnúť“
c.	<i>kareru</i>	枯れる	„odumrieť“
d.	<i>kieru</i>	消える	„zmiznúť“
e.	<i>nagareru</i>	流れる	„tiecť, odplaviť“

V súvislosti s potratom sa objavilo aj sloveso *orosu* („pustiť“), ktoré signalizuje vedomú činnosť dotyčnej osoby ísť na potrat. Ľudia teda majú strach nielen zo samovoľného nechceného potratu, ale aj z matkinho vlastného rozhodnutia dieťa si nenechať.

Medzi slová, ktoré sa nepoužívajú pri gratulácii tehotnej žene, patria aj výrazy s významom „ľútosť“. Tehotenstvo je obdobie radosti a nových začiatkov, nie smútku a žiaľu, preto je lepšie sa vyhnúť výrazom ako:

(25)

a.	<i>aware</i>	哀れ	„smútok, ľútosť“
b.	<i>nageku</i>	嘆く	„ľutovať, žiaľiť“

Ďalej sa tu vyskytujú výrazy, ktoré súvisia s neideálnou budúcnosťou dieťaťa, či už ide o fyzickú deformáciu či nedostatočné zdravie. Všetky tri výrazy sa však dajú vyložiť aj ako tie zapríčiňujúce potrat:

(26)

a.	<i>asai</i>	浅い	„plytký, mladý, krátko“
b.	<i>kakeru</i>	欠ける	„byť zničený, nedostatočný“
c.	<i>jowai</i>	弱い	„slabý“

Poslednou príležitosťou v tejto kategórii, ku ktorej sa viažu tabuizované slová, je návšteva v nemocnici, alebo aj *omimai* (お見舞い). Ide o priateľskú návštevu chorého človeka za účelom popriania skorého uzdravenia a pozdvihnutia nálady. Aby dotyčný rýchlo vyzdravel, prípadne opäť neochorel, je potrebné nepoužívať slová, ktoré odkazujú na opakovanie či pokračovanie:

(27)

a.	<i>cuzuku</i>	続く	„pokračovať“
b.	<i>kasamaru</i>	重なる	„zdvojiť sa, navrstviť sa“
c.	<i>kurikaesu</i>	繰り返す	„opakovať“
d.	<i>nagabiku</i>	長引く	„naťahovať sa (časovo)“

Rovnako je však dôležité nevyslovovať aj slová, ktoré by mohli privodiť zhoršenie zdravotného stavu pacienta, či až jeho úmrtie:

(28)

a.	<i>kieru</i>	消える	„zmiznúť“
b.	<i>očiru</i>	落ちる	„spadnúť“
c.	<i>ušinau</i>	失う	„stratiť“

Lexikálne-sémantická kategória predstavuje zo všetkých najpočetnejšiu, ale aj najkomplexnejšiu skupinu. Rovnako ako určite existujú aj ďalšie situácie okrem vyššie uvedených, kedy sa slovo stáva tabuizovaným, tak existuje určite aj viac výrazov spadajúcich do vymedzených kategórií. Pre viac príkladov slov tabuizovaných na základe ich významu vid' prílohu.

2.4 Zhrnutie

Na excerpovaných výrazoch bola skúmaná ich fonológia, morfológia, grafický zápis a význam za účelom objavenia opakujúcich sa vzorcov či spoločných rysov. Klasifikácia na základe tohto výskumu predstavená v podkapitole 2.3 je samostatným dielom autorky, keďže v dostupných zdrojoch nebol podobný typ klasifikácie objavený.

Korpus tvorí 100 výrazov, ktoré sú na rozdiel od dostupných zdrojov klasifikované na základe motivácie vzniku ich tabuovosti, nie situácie, kedy sa nemôžu vysloviť. V prílohe sú však uvedené pri výrazoch obe tieto informácie. Spomenutá klasifikácia predstavuje rozdelenie na štyri kategórie: fonosémantickú, morfológickú, grafickú a lexikálne-sémantickú.

Výrazy patriace do fonosémantickej skupiny sú homofónne so slovami, ktoré majú negatívny význam a teda ich pripomínajú. Väčšinou ide o číslovky, ktoré sú homofónne so slovami ako „smrť“ či „utrpenie“, no patria sem aj niektoré substantíva. S touto skupinou úzko súvisia aj takzvané *jakudoši* („nešťastné roky“), ktoré sú nešťastnými práve preto, že obsahujú číslovky, ktoré sa stali nevhodnými z fonetického dôvodu uvedeného vyššie.

Morfologickou príčinou je zdvojenie slova, ktoré následne vo svojej reduplikovanej forme odkazuje na nežiadúce opakovanie udalosti, napríklad svadby či pohrebu. Táto skupina slov sa nazýva taktiež *kasane kotoba* (重ね言葉) a v dostupných zdrojoch bola jedinou už vyčlenenou kategóriou slov, ktoré neboli tabuizované kvôli

situácii, kedy je nevhodné ich vysloviť, ale kvôli ich lingvistickým vlastnostiam (konkrétne ich stavbe).

Výrazy v grafickej kategórii sú problematické kvôli spôsobu ich zápisu – komponentom jednotlivých znakov, ktorými sa zapisujú, a ktorých význam je v danej situácii nevhodný. Táto kategória bola zo všetkých najmenej početná (4 výrazy).

Najpočetnejšia lexikálne-sémantická kategória (73 výrazov) pojíma slová, ktoré sa stali tabuizovanými kvôli svojmu významu. Ich význam môže odkazovať na negatívny priebeh či výsledok danej udalosti, a tak je lepšie sa jeho vysloveniu vyhnúť. Čo sa týka tejto motivácie vzniku tabuovosti slov, našli sa aj výrazy, ktorých použitie je tabu vo viac situáciách, ako napríklad *čiru* („opadnúť, rozptýliť sa, zmiznúť“), *kareru* („odumrieť“) a *kieru* („zmiznúť“). V prílohe sú pri výrazoch spadajúcich do tejto kategórie tieto situácie uvedené. Väčšina výrazov však je situačne špecifická, pričom najpočetnejšia skupina excerpovaných výrazov v tejto kategórii sa týka svadby.

Záver

Cieľom tejto diplomovej práce bolo čitateľa oboznámiť s podstatou japonských tabuizovaných slov *imikotoba*, a rozobrať ich z kultúrno-spoločenského, filozofického a lingvistického hľadiska. V tejto práci boli tabuizované slová z vlastného korpusu takisto skúmané na základe rôznych kritérií za účelom určenia motivácie vzniku ich tabuovosti, podľa ktorej by sa dali klasifikovať. Hlavnou výskumnou otázkou bolo, prečo sa niektoré slová stávajú tabuizovanými, kým iné nie. Cieľom bolo zistiť čo podmieňuje ich pejoráciu.

Výskum témy umožnil na túto otázku odpovedať: tabuizované slová sa od ostatných odlišovali tým, ako zneli, tvarom samotného výrazu, rovnako ako aj spôsobom zápisu či významom. Na základe zostaveného korpusu sa vymedzili štyri kategórie tabuizovaných slov podľa príčiny vzniku ich tabuovosti. Výrazy patriace do fonosémantickej skupiny sú homofónne so slovami, ktoré majú negatívny význam a teda ich pripomínajú. Morfológickou príčinou je zdvojenie slova, ktoré potom svojou reduplikáciou odkazuje na opakovanie udalosti, napríklad svadby či pohrebu. Výrazy v grafickej kategórii sú problematické kvôli spôsobu ich zápisu – komponentom jednotlivých znakov, ktorými sa zapisujú, ktorých význam je v danej situácii nevhodný. Lexikálne-sémantická kategória pojíma slová, ktoré sa stali tabuizovanými kvôli svojmu významu. Ich význam môže odkazovať na negatívny priebeh či výsledok danej udalosti, a tak je lepšie sa jeho vysloveniu vyhnúť.

Zatiaľ čo najpočetnejšou skupinou je lexikálne-sémantická, skupina, pod ktorú spadá najmenej výrazov, je grafická. Tabuizované slová všetkých štyroch kategórií je nevhodné vysloviť nahlas napríklad počas príhovoru, rovnako ako aj napísať, napríklad do gratulačnej pohľadnice či karty. Jedinou výnimkou je fonosémantická kategória, ktorej výrazy je nevhodné iba vysloviť, keďže ich zápisom v znakoch významová dvojzmyselnosť zanikne. Morfológická a grafická kategória majú spoločné to, že obe sa zaoberajú štruktúrou slova. Avšak kým morfológická sa sústreďuje na tvar slova, konkrétne jeho zdvojenie, predmetom grafickej je grafická podoba slova, teda znak a jeho komponenty.

V Česku a na Slovensku zatiaľ nie sú napísané diplomové práce, ktoré by sa venovali špecificky japonským tabuizovaným slovám, aj keď niekoľko prác ich v rámci textu spomína. Prínosom tejto práce je preto prvý náhľad do tejto témy. Okrem

teoretického uchopenia a analytického skúmania tabuizovaných výrazov ponúka táto práca skrz zostavený korpus zároveň aj zoznam najbežnejších tabuizovaných slov v modernej japončine a prehľad situácií, pri ktorých by sa nemali dané slová vysloviť. Avšak tým, že toto je jedna z prvých prác venujúcich sa téme *imikotoba*, stále v tejto oblasti zostáva priestor na ďalší výskum, ako napríklad štúdium tabuizovaných slov špecifických pre regióny či výrazy súvisiace so zvieratami a s povoláním.

Resumé

The aim of this thesis is to introduce the so-called *imikotoba*, Japanese taboo words, and provide their classification, which is based on the motivation of them becoming taboo. Chapter I introduces *imikotoba* from the socio-cultural, philosophical, and linguistic point of view, and connects them to the closely related concepts of *kotodama* and *kotoage*. After the results of the analysis of the corpus created specifically for the sake of this thesis is presented in Chapter II, it is followed by the classification of the taboo words itself. The classification provides four different categories (motivations for the words becoming taboo): phono-semantic, morphological, graphic, and lexicosemantic.

Key words: *imikotoba*, *kotodama*, taboo words, Japanese, classification, motivation

Zoznam prameňov

DE GARIS, Frederick. *We Japanese* [online]. Routledge, 2013. ISBN: 9781136183744. [cit. 20.2.2022]. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=hUm0AAAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=sk#v=onepage&q&f=false>.

Engi no warui kotoba! Kekkonšiki ja džuken de cukatte wa ikenai!. *TrefoBiz* [online]. 2014. [cit. 20.2.2022]. Dostupné z: <https://trend-information.biz/learn/news307/>.

Imikotoba to wa: oiwai, okujami de sakeru jógo, kasanekotoba matome. *Bizšiki* [online]. © 2022. [cit. 20.2.2022]. Dostupné z: <https://bizushiki.com/tabooed-word>.

Kaiteniwai no messédži no kakikata wa? Reibun, bunrei, oiwai no kotoba o gošókai! *Cuty* [online]. 2020 [cit. 22.4.2022]. Dostupné z: <https://cuty.jp/83686>.

SOMMI. Imikotoba tte šitteru? Šinróšinpu ga kekkonšiki de saketai NG wádo matome. *Wedding Mart: Acumeru kekkonšiki rešipi kaeru kekkonšiki aitemu* [online]. 2020. [cit. 20.2.2022]. Dostupné z: <https://www.farbeco.jp/weddingmart/archives/42925>.

Imikotoba ni cuite. *Tegami no kakikata* [online]. © Designphil Inc.. [cit. 11.4.2022]. Dostupné z: <https://www.midori-japan.co.jp/letter/letter-manners/6000>.

Zoznam použitej literatúry

ANDREWS, Evan. Why do people knock on wood for luck?. *HISTORY* [online], A&E Television Networks, 2016. [cit. 9.2.2022]. Dostupné z: <https://www.history.com/news/why-do-people-knock-on-wood-for-luck>.

ASAKAWA, Gil. *Being Japanese American: A JA Sourcebook for Nikkei, Hapa... & Their Friends* [online]. Berkeley: Stone Bridge Press, 2015. ISBN 978-1880656853. [cit. 9.2.2022]. Dostupné z: https://books.google.sk/books?id=nu1HCgAAQBAJ&pg=PA17&hl=sk&source=gbs_selected_pages&cad=2#v=onepage&q&f=false.

ASHIKAGA, Ensho. *Votive Pictures: A Japanese Superstition* [online]. Western Folklore. Vol. 13, No. 1, 1954. [cit. 19.2.2022]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/1496770>.

Encyclopedia of Shinto [online]. © Kokugakuin University. [cit. 25.11.2021] Dostupné z: <https://d-museum.kokugakuin.ac.jp/eos/>.

HARA, Kazuya. *THE WORD "IS" THE THING: The "Kotodama" Belief in Japanese Communication* [online]. ETC: A Review of General Semantics. Vol. 58, No. 3., 2001. [cit. 2.10.2021]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/42578117>.

HARA, Kazuya. *THE WORD "IS" THE THING: The "Kotodama" Belief in Japanese Communication: PART II* [online]. ETC: A Review of General Semantics. Vol. 58, No. 4., 2001–2002. [cit. 2.10.2021]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/42580088>.

HOLTOM, D. C. *Japanese Votive Pictures (The Ikoma Ema)* [online]. Monumenta Nipponica. Vol. 1, No. 1, 1938. [cit. 19.2.2022]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2382449>.

JOŠIDA, Kenkó, ed. *Šinšaku kanwa džiten*. 9. nové preprac. vyd. Tokio: Meidži šoin, 1991. ISBN 4-625-70002-7. [cit. 21.3.2022]. s. 852-3. (ŠKD)

Kabuki no [sensúroku] o [sensúroku] to kaku rijú – [hi] to iu dži no naka ni hinto ga arimasu. *Radžio Kansai Toppikusu (Radžitopi)* [online]. 2021 [cit. 24.3.2022]. Dostupné z: <https://jocr.jp/raditopi/2021/09/26/392442/>.

Krátky slovník slovenského jazyka [online] 4. dopl. a upr. vyd. Bratislava: Veda, 2003. ISBN 80-224-0750-X. [cit. 25.11.2021]. Dostupné z: https://www.juls.savba.sk/kssj_4.html. (KSSJ)

Nihon daihjakka zenšo (Nipponika) [online]. Tokio: Šógakukan. Dostupné z: <https://kotobank.jp/dictionary/nipponica/>. (NDZ)

Nihon kokugo daidžiten [online]. Tokio: Šógakukan. Dostupné z: <https://kotobank.jp/dictionary/nikkokuseisen/>. (NKD)

NORBECK, Edward. Yakudoshi, a Japanese Complex of Supernaturalistic Beliefs. *Southwestern Journal of Anthropology* [online]. Vol. 11, no. 2, 1955. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/3628964>.

OGDEN, C.K. and RICHARDS, I.A. *The Meaning of Meaning* [online]. New York: Harcourt, Brace & World, 1923. ISBN 0-15-658-446-8. [cit. 10.11.2021].

[Sašimi] [ozukuri] no imi to čigai. *Šakaidžin no kjókašo* [online]. 2021 [cit. 11.4.2022]. Dostupné z: <https://business-textbooks.com/sashimi-otsukuri/>.

SAUSSURE, Ferdinand de. *Course in General Linguistics* [online]. New York: McGraw Hill, 1966. ISBN 978-0-07-016524-3. [cit. 10.11.2021].

UMEGAKI, Minoru. *Nihon no imikotoba*. Tokio: Iwasaki Bidžucuša, 1973.

YAKUSHI, Kyoko. Taboo Words and Saikū Imikotoba. *Meijiro journal of humanities* [online]. No. 4., 2008. [cit. 25.11.2021].

Príloha – Korpus analyzovaných výrazov

	Tabuizované slovo	Zápis	Preklad	Situácia	Kategória ¹⁶
1	<i>akiru</i>	飽きる	<i>omrzieť sa, mať dosť</i>	svadba	LS
2	<i>asai</i>	浅い	<i>plytký, mladý, krátko</i>	tehotná ¹⁷	LS
3	<i>aseru</i>	褪せる	<i>vyblednúť</i>	svadba	LS
4	<i>aware</i>	哀れ	<i>smútok, ľútosť</i>	tehotná	LS
5	<i>čiru</i>	散る	<i>opadnúť, rozptýliť sa, zmiznúť</i>	svadba, skúška	LS
6	<i>cubureru</i>	潰れる	<i>byť rozdrvený</i>	dom ¹⁸	LS
7	<i>cugicugi</i>	次々	<i>jeden za druhým, postupne</i>		M
8	<i>cukuzuku</i>	つくづく	<i>úplne, veľmi, pozorne</i>		M
9	<i>cumazuku</i>	躓く	<i>potknúť sa, zakopnúť</i>	skúška	LS
10	<i>čúši</i>	中止	<i>suspenzia, zastavenie</i>	skúška	LS
11	<i>čútohanpa</i>	中途半端	<i>polovičný, nedokončený, odfláknutý</i>	skúška	LS
12	<i>cuzuku</i>	続く	<i>pokračovať</i>	pohreb, nemocnica ¹⁹	LS
13	<i>deru</i>	出る	<i>odišť, vyjsť</i>	svadba	LS
14	<i>džuku</i>	-	19		FS
15	<i>futatabi</i>	再び	<i>znovu, opäť</i>	pohreb, nemocnica	LS
16	<i>hanareru</i>	離れる	<i>byť oddelený</i>	svadba	LS
17	<i>hanasu</i>	放す	<i>pustiť, nechať</i>	svadba	LS
18	<i>henkó</i>	変更	<i>zmena, revízia</i>	skúška	LS
19	<i>horobiru</i>	滅びる	<i>zaniknúť</i>	tehotná, nemocnica	LS
20	<i>isogašii</i>	忙しい	<i>zanepřázdněný</i>		G
21	<i>iroiro</i>	色々	<i>rôzny</i>		M
22	<i>jabureru</i>	敗れる	<i>byť porazený</i>	svadba, tehotná	LS
23	<i>jameru</i>	やめる	<i>prestáť</i>	skúška	LS
24	<i>jójaku</i>	ようやく	<i>konečne</i>	pohreb	LS
25	<i>jowai</i>	弱い	<i>slabý</i>	tehotná	LS
26	<i>jowaru</i>	弱る	<i>zoslabnúť</i>	svadba, nemocnica	LS
27	<i>jugamu</i>	歪む	<i>skriviť sa</i>	dom	LS
28	<i>kaeru</i>	帰る	<i>vrátiť sa</i>	svadba	LS
29	<i>kaesu</i>	返す	<i>vrátiť, otočiť, odpovedať, zopakovať</i>	svadba	LS
30	<i>kaesugaesu</i>	返す返す	<i>opakovane</i>		M
31	<i>kakeru</i>	欠ける	<i>byť zničený, nedostatočný</i>	tehotná	LS
32	<i>kareru</i>	枯れる	<i>odumrieť</i>	dom, tehotná, nemocnica	LS

¹⁶ FS – fonosémantická, M – morfológická, G – grafická, LS – lexikálne-sémantická motivácia.

¹⁷ Gratulácia tehotnej žene, alebo žene tesne po pôrode.

¹⁸ Kolaudácia domu.

¹⁹ Návšteva chorého človeka v nemocnici alebo po prepustení človeka z nemocnice.

33	<i>kasanaru</i>	重なる	<i>zdvojiť sa, navrstviť sa</i>	pohreb, nemocnica	LS
34	<i>kasane gasane</i>	重ね重ね	<i>opakovane, často</i>		M
35	<i>katagata</i>	方々	<i>ľudia, dámy a páni, všetci</i>		M
36	<i>katamuku</i>	傾く	<i>klesať, znižovať sa</i>	dom	LS
37	<i>kieru</i>	消える	<i>zmiznúť</i>	svadba, skúška, tehotná, nemocnica	LS
38	<i>kiru</i>	切る	<i>rezať</i>	svadba	LS
39	<i>kjonen</i>	去年	<i>minulý rok</i>	svadba	LS
40	<i>korobu</i>	転ぶ	<i>potknúť sa, prevrátiť sa</i>	skúška	LS
41	<i>kowareru</i>	壊れる	<i>rozbiť sa</i>	skúška	LS
42	<i>ku</i>	-	9		FS
43	<i>kučiru</i>	朽ちる	<i>hniť, byť zabudnutý časom</i>	dom, prevádzka ²⁰	LS
44	<i>kureguremo</i>	くれぐれも	<i>úprimne, opakovane</i>		M
45	<i>kurikaesu</i>	繰り返す	<i>opakovať</i>	svadba, nemocnica	LS
46	<i>kurušii</i>	苦しい	<i>ťažký, bolestivý</i>	svadba	LS
47	<i>kuzureru</i>	崩れる	<i>kolabovať</i>	skúška, dom, tehotná	LS
48	<i>majou</i>	迷う	<i>stratiť sa, blúdiť</i>	pohreb	LS
49	<i>makeru</i>	負ける	<i>prehrať, vzdať sa</i>	svadba	LS
50	<i>masumasu</i>	ますます	<i>viac a viac</i>		M
51	<i>matamata</i>	またまた	<i>znova, a zas</i>		M
52	<i>minaminasama</i>	皆々様	<i>dámy a páni, všetci</i>		M
53	<i>modoru</i>	戻る	<i>vrátiť sa</i>	svadba	LS
54	<i>moeru</i>	燃える	<i>horieť</i>	dom, prevádzka	LS
55	<i>nagabiku</i>	長引く	<i>naťahovať sa (časovo)</i>	pohreb, nemocnica	LS
56	<i>nagareru</i>	流れる	<i>tiecť, odplaviť</i>	skúška, dom, tehotná	LS
57	<i>nageku</i>	嘆く	<i>ľutovať, žiaľiť</i>	tehotná	LS
58	<i>naku naru</i>	亡くなる	<i>zomrieť</i>	svadba	LS
59	<i>naši</i>	梨	<i>hruška</i>		FS
60	<i>neru</i>	寝る	<i>spať</i>	nemocnica	LS
61	<i>nigeru</i>	逃げる	<i>utiecť</i>	svadba	LS
62	<i>očiru</i>	落ちる	<i>spadnúť</i>	skúška, prevádzka, tehotná, nemocnica	LS
63	<i>orosu</i>	下ろす	<i>pustiť (isť na potrat)</i>	tehotná	LS
64	<i>otoroeru</i>	衰える	<i>zoslabúť, znížiť sa</i>	prevádzka, nemocnica	LS
65	<i>ou</i>	追う	<i>nasledovať</i>	pohreb	LS
66	<i>owaru</i>	終わる	<i>skončiť</i>	svadba, nemocnica	LS
67	<i>sabireru</i>	寂れる	<i>upadať (strácať prosperitu)</i>	prevádzka	LS
68	<i>sagaru</i>	下がる	<i>klesať, cívať</i>	prevádzka	LS
69	<i>saisan</i>	再三	<i>opakovane, zas a znovu</i>	pohreb	LS
70	<i>sakeru</i>	裂ける	<i>oddeliť sa, odtrhnúť</i>	svadba	LS
71	<i>sameru</i>	冷める	<i>schladiť sa</i>	svadba	LS
72	<i>sanzan</i>	-	33		FS

²⁰ Slávnostné otvorenie prevádzky.

73	<i>saru</i>	去る	<i>odísť</i>	svadba	LS
74	<i>saru</i>	猿	<i>opica</i>		FS
75	<i>sašimi</i>	さしみ	<i>sašimi</i>	svadba	LS
76	<i>senšúroku</i>	千秋楽	<i>záverečný program, derniéra</i>		G
77	<i>ši</i>	-	4		FS
78	<i>šibašiba</i>	しばしば	<i>často, znova a znova, opakovane</i>		M
79	<i>šini</i>	-	42		FS
80	<i>šinu</i>	死ぬ	<i>zomrieť, prestať</i>	svadba, tehotná, nemocnica	LS
81	<i>suberu</i>	滑る	<i>pošmyknúť sa</i>	skúška	LS
82	<i>surume</i>	鰯	<i>sušený kalmár</i>		FS
83	<i>suteru</i>	捨てる	<i>zahodiť</i>	svadba	LS
84	<i>tabitabi</i>	度々	<i>často, zas a zas</i>		M
85	<i>tabó</i>	多忙	<i>mať veľa práce, byť zanepřázdnený</i>		G
86	<i>tabutabu</i>	たぶたぶ	<i>prekypujúci, voľný</i>		M
87	<i>tamatama</i>	たまたま	<i>príležitostne, náhodou</i>		M
88	<i>taoreru</i>	倒れる	<i>spadnúť, zrútiť sa</i>	skúška	LS
89	<i>tobu</i>	飛ぶ	<i>letieť</i>	dom	LS
90	<i>tođžiru</i>	閉じる	<i>zavrieť</i>	prevádzka	LS
91	<i>torikeši</i>	取り消し	<i>zrušenie</i>	skúška	LS
92	<i>ukabarenai</i>	浮かばれない	<i>obracat' sa v hrobe, nemôcť nájsť pokoj</i>	pohreb	LS
93	<i>ušinau</i>	失う	<i>stratiť</i>	svadba, skúška, prevádzka, tehotná, nemocnica	LS
94	<i>usui</i>	薄い	<i>tenký, slabý</i>	svadba	LS
95	<i>utondžiru</i>	疎んじる	<i>vyhýbať sa (komu), zanedbávať</i>	svadba	LS
96	<i>wakareru</i>	分かれる	<i>rozumieť, rozdeliť</i>	svadba	LS
97	<i>wakareru</i>	別れる	<i>rozísť sa</i>	svadba	LS
98	<i>wareru</i>	割れる	<i>rozdeliť</i>	svadba	LS
99	<i>wasureru</i>	忘れる	<i>zabudnúť</i>		G
100	<i>wazawaza</i>	わざわざ	<i>špeciálne, úmyselne</i>		M